

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra slovanských jazyků a literatury
Oddělení českého jazyka a literatury

Diplomová práce

ŽÁK NA 1. STUPNI ZŠ A SVĚT POHÁDEK

Vypracovala: Jitka Novotná
Vedoucí práce: PhDr. Ivana Šimková, Ph.D.

České Budějovice 2016

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce PhDr. Ivaně Šimkové, Ph.D., za její čas, trpělivost, rady a připomínky. Zároveň děkuji PhDr. Ing. Zuzaně Maňourové, která se nemalou měrou podílela na přípravě této práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci na téma ŽÁK NA 1. STUPNI ZŠ A SVĚT POHÁDEK jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedené v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Horšovském Týně dne 29. 4. 2016

.....

Anotace

Diplomová práce se zabývá vztahem žáků 1. – 3. ročníku ZŠ k současným pohádkám.

Teoretická část práce je zaměřena na pohádku jako žánr (klasickou folklórní a moderní autorskou pohádku), na mediální vliv pohádky, na její aktuální stav, vývojové tendence, vliv na recipienta apod.

Práce má výzkumný charakter. Zaměřuje se na čtenářské chování žáků, na jejich návyky, vliv rodiny a školy, na rozvoj čtenářství, resp. zaměřuje se na tento žánr, na vliv médií apod. Na základě dotazníku a rozhovoru se žáky a jejich rodiči je zachycen současný stav.

Výsledky výzkumu jsou porovnány s teoretickou částí práce a doloženy přílohovým materiálem. V závěru práce jsou interpretovány výsledky výzkumu.

Abstract

This diploma thesis has been focused on the relationship of pupils in the 1. -3. grade of elementary school to the contemporary fairy tales.

The theoretical part of my work is focused on the fairy tale as a genre (classic folk and modern fairy tale), on the media influence of the fairy tale, on its current status, development trends, the influence of recipient etc.

My work has an investigative character too. It has been focused on the reading behavior of pupils, their behavior, the influence of family and school, on the development of reading, respectively focusing on this genre, on the influence of media etc. Based on questionnaires and interviews with pupils and their parents I will try to capture the current status.

The research results are compared with the theoretical part and are supported with the attachment. The results are interpreted in the conclusion.

Obsah

Úvod.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 Pohádka	10
1.1 Obecná charakteristika a vymezení žánru	10
1.2 Prvopočátky pohádky v lidové slovesnosti.....	11
1.3 Druhy lidové pohádky	13
1.4 Pohádka v historii	17
1.5 Ideál pohádkového hrdiny, idealizovaný pohádkový život.....	18
1.6 Pohádka z úhlu dětské psychologie.....	22
1.7 Zastánci a odpůrci pohádky.....	25
1.8 Čtenářská úroveň dětského čtenáře	26
2 Média.....	28
2.1 Vymezení pojmu média a mediální vliv TV	28
2.2 Hlediska vývojové psychologie podle A. Suchého.....	29
2.3 Pozornost dětí a doba trávená sledováním TV	30
2.4 Doporučení při sledování TV.....	32
3 Animovaná pohádka.....	34
3.1 Vliv Večerníčků	34
3.2 Příklady animovaných seriálů.....	35
II. VÝZKUMNÁ ČÁST	37
4 Charakteristika vyšetřovaného souboru a podmínky výzkumu.....	38
5 Předvýzkum.....	40
5.1 Preferenze žánrů pohádek.....	40
5.2 Správná terminologie pohádek	43
6 Výzkum	45
6.1 Preferenze nejoblíbenějších pohádek a hlavních pohádkových hrdinů.....	45
6.2 Shrnutí preferencí.....	47

6.3	<i>Vliv animovaných seriálů na dítě</i>	48
6.4	<i>Dokončení příběhu dle vlastní fantazie</i>	49
6.5	<i>Řízený rozhovor se žáky a rodiči</i>	57
7	Interpretace výsledků šetření a jejich analýza	70
	Závěr	73
	Seznam použité literatury	75
	Internetové zdroje	77
	Přílohy.....	78

Úvod

„Za devatero horami a devatero řekami...“ Dodnes si při těchto slovech vzpomenu na klidné večery a velikou postel mých rodičů, vzpomenu si na barvy a vůni tehdejší ložnice. Vyrůstala jsem v době, kdy nám skrz média vstupovali do života velice lákaví a vlivní Pokémoni nebo Digimoni. Přesto, když se mě někdo zeptá na oblíbenou pohádku, vybavím si pohádku O ČERVENÉ KARKULCE, O PERNÍKOVÉ CHALOUPCE, O neposlušném SMOLÍČKOVÍ. Nejoblíbenější pohádkou pro mě byla a dodnes ve vzpomínkách zůstává pohádka O PYŠNÉ NOČNÍ KOŠILCE. Je to pohádka, kterou vyprávěla kočička z knihy Josefa Čapka pejskovi, aby zapomněl na svou bolístku. Pohádku mi vyprávěla maminka a pamatuji si, že tím nejkrásnějším byla volnost představy při zdobení noční košilky a laskavá povaha košilky.

Pohádka byla původně folklórním žánrem, který se předával z pokolení na pokolení prostřednictvím ústní lidové slovesnosti. Jsou to příběhy, které se mohly nebo nemusely udát. Nesou v sobě morální poučení, nastavují určitá etická pravidla a probouzí sociální citění.

Nacházíme se v době, která je pod vlivem techniky a médií. Děti jsou mnohdy vystaveny pohádkám a pořadům, které nemusí být kvalitní a nemusí mít na děti pozitivní výchovný vliv. V současných animovaných seriálech se objevuje neopodstatněné násilí, boj či nevhodný druh zábavy. Přesto rychlé a barevné animace dnešních pohádek a seriálů a vliv reklam jsou pro děti nesmírně lákavé.

Pracuji jako učitelka v MŠ a denně slyším o tom, že děti tráví čas u televize, u počítače, nebo na tabletu. Hovořím s nimi o jejich oblíbených animovaných postavách a přesto, že tradiční českou pohádku využívám jako výchovný i zábavný prostředek, domnívám se, že mediální pohádka je pro některé z dětí v současné době prioritní. Zajímalo by mě, jak budou na pohádku vzpomínat dnešní děti s odstupem několika let.

A jak vlastně děti vnímají pohádku dnes? Jaké pohádky jsou pro ně prioritní? Zajímá je stále klasická česká pohádka, nebo již převažuje v dětském výběru pohádka mediální? Odpovědi na tyto otázky bych chtěla získat prostřednictvím této diplomové práce.

Práce je rozdělena do dvou částí, na část teoretickou a část výzkumnou, ve kterých budeme rozebírat pohádku z mnoha úhlů. V teoretické části se budeme zabývat pohádkou samotnou, její obecnou charakteristikou a vymezením žánru, dále jejími prvopočátky pramenícími z lidové slovesnosti. Existujeme mnoho druhů

rozdělení pohádky, proto je jedna z kapitol práce věnována stručnému přehledu druhů lidové pohádky. Zjistíme, kde se dělení jednotlivých autorů shoduje a kde se rozchází, či obměňuje. Dozvíme se o vývoji pohádky v historii a o tom, kdo pohádku hájil, či byl jejím odpůrcem, z čeho jejich názory a myšlenky vzešly. Psychologická část práce nám prozradí proč a jak dětem číst pohádky, zjistíme, co dítě prožívá při četbě pohádky. Má nebo nemá na dítě vliv pohádkový hrdina? Pokud ano, pak jaký? Věří dítě pohádce a ovlivňuje to nějak jeho prožitek a duševní vývoj?

Další podstatnou informací této práce jsou bez pochyb média, která v současné době ovlivňují každého z nás. V posledních letech značně zasahují do výběru dětských pohádek. Týká se to pohádek animovaných, animovaných seriálů, či pohádek filmových, které pak formují dětskou osobnost. Dozvíme se o mediálním vlivu a působení na dětskou psychiku, o rizicích a hrozbách, kterým děti sledováním televize nevědomě čelí. Seznámíme se s doporučením pro čas strávený u televize.

Na závěr teoretické části se dozvíme o konkrétních příkladech animovaných seriálů, kterým děti dle předběžného výzkumu dávají přednost, což jsou seriály vysílané v ČR po roce 2000. Dále zde najdeme seznam animovaných seriálů, které byly vysílány před rokem 2000. Pozastavíme se u známého Večerníčku, jehož oblíbenost a žádanost v současné době u dětských diváků značně klesá.

Ve výzkumné části se nejprve seznámíme s předvýzkumem - kvantitativním standardizovaným rozhovorem se 100 žáky. Další zjištění se bude týkat oblíbených pohádkových hrdinů. Zjistíme seznam všech preferovaných knižních pohádek, filmových pohádek, animovaných pohádek, animovaných pohádkových seriálů a loutkových pohádek. Zábavnou činností byl pro žáky mnou vymyšlený příběh, který dle své fantazie dokončili. Pokud chtěli, nakreslili obrázek. V poslední části jsem se zabývala skupinou 10 respondentů vybraných pro kvalitativní výzkum. Poprosila jsem každého z respondentů i jejich rodiče o krátký rozhovor. Nechala jsem na rodičích, zda bude odpovídat matka, otec, nebo oba.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Pohádka

Pohádka se zde vyskytuje už od pradávna. Už naši prarodiče je vyprávěli našim rodičům a stejně tak je vyprávíme my dnes našim dětem. Předáváme si je mezi sebou jako velké bohatství a věříme, že i naše děti je zprostředkují dalším pokolením. Jsou to příběhy, které mohou i nemusí být pravdivé, přesto si v sobě nesou kouzlo, které stojí za to předat dál.

Je s podivem, že i v té nejmenší dětské pohádce se skrývá schopnost dotknout se hlubinných tvořivých center a probudit je – podobně jako kapka vody skrývá nesmírnost oceánu a bleší vajíčko obsahuje celé tajemství života. (J. Campbell)

1.1 Obecná charakteristika a vymezení žánru

Pohádka provází dítě od samého počátku. Na pohádkových knížkách učíme děti poznávat svět. Nejprve jim rozvíjíme slovní zásobu neustálým opakováním a prohlížením obrázkových pohádkových knížek, poté, když už jsou vnímavější, jim vyprávíme či čteme krátké pohádkové příběhy. Pohádky jim pomáhají orientovat se v tom velkém světě, dávají jim možnost poznat, co je dobré a co špatné.

„Na celém světě, ve všech kulturách a ve všech dobách se dětem vyprávějí příběhy, které se ve skutečnosti nikdy neodehrály, v nichž vystupují bytosti a tvorové, které zatím žádný přírodovědec nezaregistroval, v nichž se dějí věci neuvěřitelné a nadpřirozené, odporující fyzikálním zákonům. Síla představitivosti a kouzlo pohádkového slova je silnější než zákon gravitace. Nic na světě nenahradí živé vyprávění, nebo alespoň předčítání pohádek“ (Černoušek: 1990: 5,6).

Pokud je již dítě schopné se zájmem vyslechnout celou pohádku, je dobré s ním o příběhu v ní mluvit, ptát se, co si myslí a proč si to myslí, abychom věděli, zda jí správně porozumělo. Tím se rozvíjí komunikace mezi dítětem a rodičem samým, která je velmi důležitá.

J. Frey (1942: 21) ve své knize píše, že každá četba, i pohádka, může vyvolávat tři hlavní skupiny vlivů - vlivy mravní, rozumové a estetické. Podle něj je ovšem dost těžké stanovit přesnou hranici mezi těmito třemi druhy vlivů. Přesto se domnívá, že je lze od sebe alespoň přibližně odlišovat.

„Potěšení, které zažíváme, když si dopřejeme naslouchat pohádce, a okouzlení, které pociťujeme, nevyplývá z psychologického významu příběhu (ať i ten k tomu přispívá), ale z literárních kvalit pohádky jako uměleckého díla. Pohádka by nemohla mít psychologický dopad na dítě, kdyby nebyla zaprvé a především uměleckým dílem.

Pohádky jsou jedinečné nejen jakožto literární útvar, ale také jakožto umělecké dílo zcela srozumitelné dítěti, tak jako žádný jiný druh umění. Nejhlubší význam pohádky je pro každého jiný a není stejný ani pro téhož člověka v různých okamžicích jeho života, jak už to platí pro každé velké umění. Z téže pohádky si dítě bude brát různé významy podle potřeb a zájmů dané chvíle. Bude-li mít příležitost, vrátí se ke stejné pohádce, jakmile bude připraveno staré významy rozšířit nebo je nahradit novými“ (Bettelheim: 2000: 5).

Pohádky navozují v dětech i určitý druh bezpečí. Děti vědí, že zlo bude na konci pohádky potrestáno a postavy s dobrým srdcem nad zlem dokáží vyhrát. Což jejich životy výrazně ovlivní a dítě ví, že za každé zlo přijde trest.

„V klasické nebo lidové pohádce je postava buď dobrá, nebo zlá. Zlo, i když dočasně vítězí, je nakonec poraženo na hlavu. Trest za zlo vlastně varuje před konáním zla, to dítě téměř vždy pochopí. Pohádky se většinou odehrávají mimo čas a prostor, kdesi za devatero horami, kdysi dávno, tak dávno, že už si to nikdo ani nepamatuje. Zhruba do šesti let má malý člověk většinou přebohatou fantazii, která se, jak dítě stále víc a víc poznává reálný svět, postupně vytrácí“ (Kšajtová: 2005: 7).

1.2 Prvopočátky pohádky v lidové slovesnosti

„Pohádka je tak svým způsobem útvarem nesmrtelným, přežívajícím jednotlivé generace, aniž by zestárla, omšela nebo se jednoduše vytratila. Nesmrtelnými jsou zvláště pak pohádky, které se staly „klasickými“, to znamená, které prokázaly svou životnost v nadčasové dimenzi“ (Černoušek: 1990: 9).

M. Černoušek (1990: 31) napsal, že pohádka je původně výtvar slovesné kultury, je útvarem, který žije vyprávěním a nasloucháním.

„Prvopočátek literární pohádky a pověsti je v lidové slovesnosti; některé literární formy souvisí s folklórní, lidovou pohádkou a pověstí přímo a úzce, jiné formy vzdáleně a zprostředkovaně“ (Sirovátka: 1998: 15).

Když mluvíme o lidové písni nebo lidové pohádce, pověsti a lidovém přísloví, máme na mysli to, že tyto projevy žily a žijí mezi lidem. Romantičtí a obrozenečtí učenci vydávali sbírky „národních“ písní, pohádek, pověstí, přísloví. Avšak už K. J. Erben si uvědomil, že termín „národní“ je příliš široký, a svou památnou sbírku nazval Prostonárodní písně a říkadla (1864), aby naznačil, že tyto písně a říkadla žily mezi „nižšími“ složkami národní společnosti, tedy mezi „prostým“ národem. Na přelomu

19. a 20. století se však počalo stále častěji a obecně užívat termín „lidový“ (Sirovátka: 1998: 15, 16).

M. Černoušek (1990: 27) tvrdí, že pohádky, dobře vyprávěné a dobře pročitáné, již v dětství připravují solidní základy pro pozdější stavbu celistvé, integrované osobnosti dospělého člověka. Upevňují v dětech morální hodnoty a rozvíjí jejich osobnost po všech stránkách.

„Lidová slovesnost žije a projevuje se v jednotlivých žánrech – v písních, pohádkách, pověstech, příslovích nebo v dětských říkadlech. Za folklorní žánr se považuje soubor textů spojených stejnými vlastnostmi: tematikou (milostné písně, historické pověsti, pohádky o zvířatech), funkcí, kterou v kulturním a společenském životě plní (ukolébavky, žatevní písně, říkanky při otloukání pišťalek, zařikávání v nemocech), a výrazovými prostředky (řetězové písně a pohádky, ukolébavky, anekdoty, milostné a zvířecí balady). Někdy záleželo rovněž na tom, kdo určitou skladbu zpíval, vyprávěl nebo přednášel, tedy na interpretovi, na jeho věku nebo na pohlaví. Kombinací těchto znaků vznikají jednotlivé žánry“ (Sirovátka: 1998: 20).

„Termíny „folklor“ a „folklorní“ jsou vlastně mezinárodní formou názvu „lidový“. Termín folklor pochází z angličtiny (folklore). Poprvé jej užil v r. 1846 anglický učenec J. G. Thoms a původně jím označil „lidovou moudrost“, „to, co lid ví“, tedy vlastně „lidovou tradici“. V české vědě znamená především lidovou slovesnost, hudbu a tanec, v obecném užívání někdy všechno, co se týká lidové kultury a tradic. Interpret má ve folkloru klíčový význam. Interpret plní ve folklorní komunikaci některou funkci a to takovou, že učí se folklorní skladby od svého okolí, přebírá je z předchozího lidového podání a podržuje je ve svém fondu; svou interpretací jim vtiskuje konkrétní formu a přitom do ní vnáší rozmanité změny a tím vytváří další varianty; zároveň je při přednesu šíří dál a jeho interpretace se stává článkem řetězce folklorní tradice“ (Sirovátka: 1998: 16, 17).

Podle O. Sirovátky (1998: 18-23) hraje v lidové slovesnosti významnou roli schematičnost a šablonovitost, což se týká všech úrovní folklorního textu. Píše, že „stereotypy, formule, ustálená místa se uplatňují v ideové rovině jako stabilní syžety a motivy v tematické, avšak projevují se v rovině výrazové jako ustálené kompoziční postupy, úvodní i koncové pohádkové formule atd.

Sféru folklorních vyprávění podle něj tvoří druhy pohádkové a nepohádkové. Mezi pohádkové druhy patří pohádka fantastická, neboli kouzelná, realistická neboli

novelistická, legendární a pohádka o zvířatech neboli humorka. Mezi druhy nepohádkové patří různé druhy pověstí a povídek ze života.

1.3 Druhy lidové pohádky

Existuje mnoho rozdělení a odlišných názorů, co se týče klasifikace pohádek. V této části se budeme zabývat vybranými typy dělení. Uvádíme příklad rozdělení podle H. Šmahelové (1989), B. Beneše (1990), O. Sirovátky (1998), M. Genčiové (1984) a V. J. Proppa (1999).

H. Šmahelová (1989: 107) ve své knize píše o ideové náplni lidových pohádek. Ta závisí na pevném, v principu neměnném systému výrazových prostředků. Těmito prostředky jsou například kompozice, ustálené motivy, rytmus jejich opakování, typové zobrazení postav, formule a další.

Autorskou tvorbu H. Šmahelová dělí na autorskou adaptaci a autorskou pohádku. Hlavními představiteli autorské adaptace byli především B. Němcová, V. Říha, F. Hrubín, J. Drda. H. Šmahelová (1989: 134-137) uvádí, že B. Němcová začala zapisovat pohádky a pokoušela se o vlastní tvorbu. Do pohádek vkládala své myšlenky a názory. Její pohádková tvorba měla charakteristické rysy, mezi které patřilo, že se nenechala ovlivnit teoriemi ani odbornými postupy. Velmi realisticky zachycuje prostředí, má lidový názor na svět, popisuje život venkovského lidu minulosti. Její díla jsou citově založená.

Dále ve své knize H. Šmahelová (1989: 143, 144, 152) uvádí, že Říha se snažil o beletristické zdůraznění hlavních postav, nepokoušel se o typové sjednocení, ale zdůrazňoval rozdílnost povah. V jeho dílech převažuje uměřenost a klasicistní preciznost. Hrubínova tvorba je podle tradiční pohádkové kompozice a jeho úpravy se vyhýbají všem drastickým motivům, drsným projevům a kruté realitě. Zjemňuje svá díla, ale předlohu se snaží dodržovat.

Mezi představitele autorské pohádky patří například J. Lada, V. Čtvrtek, J. Werich. Hranice mezi autorskou pohádkou a autorskou adaptací je podle H. Šmahelové velmi nejednoznačná. „*Kontrast, příznačný pro Ladovy pohádky, vzniká novelizovaným pojetím všech pohádkových postav jako venkovských typů. Jeho králové jsou obyčejní, sudičky si většinou počínají jako klevetivé tetky a královny jako rozšafné panímámy. Tyto postavy, ač v pohádkových převlecích, patří k obrazu skutečného venkova, do něhož Lada situoval své parafráze*“ (Šmahelová: 1989: 177).

H. Šmahelová (1989: 182) podotýká, že Lada používá také jevy moderní techniky, kdy princezna jezdí autem, drak si lakuje nehty na růžovo a podobně. Jeho pohádky pozbývají tajemnost a neurčitost, původní dramatičnost. Stávají se úsměvnou formou daného žánru, bez úmyslu zesměšnění.

„Odlišnost Werichova textu se projevuje ve vztahu k pohádkovému ději a v pojetí ideové aktualizace. Obě složky jsou propojeny a stávají se prostředkem k propojení tradičních a moderních postupů pro vyjádření názoru na problém. Jeho komentáře jsou většinou stručné, vtipné, duchaplné, komické. Doba, v níž se příběhy odehrávají, není konkrétně časově vymezena. Jeho vyprávění přechází volně z jedné časové vrstvy do druhé“ (Šmahelová: 1989: 187-189).

Vyhlídal (2004: 173) ve své knize píše, že otázka klasifikace českých pohádek zaznamenala zvláštní a kuriózní peripetii. V roce 1929 se do ní vložilo Ministerstvo školství a národní osvěty. *„Iniciátorem zmíněné akce byl Masarykův lidovýchovný ústav, který zřejmě pod vlivem řady negativních postojů vůči tomuto žánru žádal zároveň o vytvoření antologie českých pohádek. Odborníci pak roztřídili jednotlivé typy pohádek a na tomto základě přistoupili ke klasifikaci žánru. Závěry, k nimž došli, jsou v některých ohledech rozporuplné. Konstatovalo se např., že dosavadní dělení na tzv. národní a umělé pohádky neodpovídá správnosti literárněvědného pojetí“ (Vyhlídal: 2004: 173). Komise vytvořila vlastní stupnici, která dělila pohádky na mytologické společně s látkami bájeslovnými, kouzelné, legendární, povídkové, zvířecí, alegorické a moderní. „Už z tohoto přehledu je zřejmé, jak nedůsledně, či spíše diletantsky byla tato žánrová škála sestavena“ (Ibidem).*

Pohádky jsou často děleny na kouzelné, neboli fantastické. Toto označení ve své knize zmiňují například B. Beneš, O. Syrovátka, M. Genčiová, V. J. Propp.

Častý výskyt kouzel v pohádkách a výskyt nadpřirozených bytostí či jevů vtahuje dětského čtenáře lépe do děje, rozvíjí jeho představivost a schopnost vytvořit si vlastní představu o dané bytosti či události.

Pohádky kouzelné (fantastické) *„jsou hlavní skupinou pohádek, někdy se považují za „vlastní“ pohádky. „Stoupenci tzv. mytologické školy na počátku 19. století pokládali kouzelné neboli fantastické pohádky za rezidua a odlesky indoevropských bájí, mýtů. Fantastická pohádka je „demytizovaný mýtus“ a prý zachovala ohlasy bájeslovné víry sahající do nejstarších kulturních dějin lidstva. Příběh kouzelné pohádky je organizován na etickém principu: pohádka bojuje proti zlu a násilí, krivdě*

a zradě, lakomství, podlosti a závisti a oslavuje odvahu a šlechtnost, věrnost a přátelství, dobrotu a skromnost, mezilidské vztahy“ (Sirovátka: 1998: 35).

B. Beneš (1990: 258) píše o tom, že kouzelné a nadpřirozené jevy jsou očekávanou součástí děje. Tento druh pohádek má stálou kompozici obsahující základní principy. Příkladem jsou např. Tři zlaté vlasy děda Vševěda, Zlatovláska, o Červené Karkulce, o Perníkové chaloupce a další.

M. Genčiová (1984: 25) popisuje základní rysy kouzelné pohádky, které mají odpovídat mentalitě a potřebám dítěte. Je to fantastičnost, animizace a antropomorfizace, polarita postav, což umožňuje znázornění dobrých i špatných lidských vlastností.

„Je realistická, má však jednu chybu: existuje v ní výmysl, což snižuje hodnotu jejího realismu. Logicky se může z takového názoru vyvodit, že by bylo lepší, kdyby v pohádce žádný výmysl neexistoval“ (Propp: 1999: 272).

Další shodu v terminologii, označení pohádek dle výše zmíněných autorů, najdeme u pohádky novelistické, nebo také realistické.

B. Beneš (1990: 259) píše, že v novelistických pohádkách neexistují fantastické ani kouzelné děje. Vítězí reální hrdinové, kteří nebývají obdařeni schopnostmi. Jsou to například hloupý Honza, lháři, šprýmaři a Kocourkovští.

Tyto pohádky mají v oblibě zvláště děti rozumově zaměřené, které nepotřebují svou mysl obohacovat o věci týkající se nadpřirozena.

„Tvoří obsáhlou vrstvu, jejíž vztah k fantastice se oslabuje a poměr k realitě sílí. Realistické neboli novelistické pohádky vyprávějí příběhy z běžného života, avšak uplatňují se v nich některé nadpřirozené, čarodějné motivy.“ (Sirovátka: 1998: 36).

„Pohádka novelistická je mladší než kouzelná. Historicky odpovídá její vznik době rozpadu feudalismu. Obráží bezprostředněji život lidu a její kritičnost vůči nepřátelským sociálním silám je vyhrcovanější. Do oblasti četby přichází nejpozději a je určena dětem starším, školního věku“ (Genčiová: 1984: 25).

V. J. Propp (1997: 307) tento druh pohádky označuje jako pohádky o lidech neboli realistické, novelistické. Neoznačuje tím fantastické postavy kouzelné pohádky jako je carevič, baba Jaga, Koščeje a další. Myslí tím postavy reálných lidí - mužíky, jejich ženy, tuláky, vojáky a další.

Shodu v označení také najdeme u pohádek o zvířatech.

„V těchto pohádkách vystupují zvířata, která mluví. Pohádky mají blízko k bajkám,

ale jejich podstata není jednoznačně didaktická. Příkladem jsou pohádky o vlku a kůzlatech, o vráně a lišce, o zvířátkách a Petrovských.“ (Beneš: 1990: 261)

O. Sirovátka (1998: 32) poznamenává, že tento druh pohádek si vytváří zvláštní okruh, ve kterém vystupují různá domácí a lesní zvířata, občas i s lidmi.

Jsou to pohádky didaktické, poučné, ty které jsou určené dětem.

Pohádky o zvířatech „se téměř bez výjimky skládají z motivů o šibalských kouscích mazaných zvířat, hlavně lišky, které provádějí ostatním zvířatům. Vítězství slabého nad silným má očividně velmi staré kořeny. Příhody o liščích kouscích vyprávěly ženy a děti loveckých národů v době, kdy otec byl na lovu. Úspěch slabého a jeho vítězství nad silnějším ve vyprávění měl napomáhat k dosažení úspěchu ve skutečnosti“ (Propp: 1999: 285).

Podle M. Genčiové (1984: 23, 24) je možné pohádku se zvířecími hrdiny dělit do tří skupin. První skupinou jsou *vlastní zvířecí pohádky*, ve kterých zvířata mají vlastnosti jako v přírodě. Jsou ale obdařena schopností mluvit. Často místo zvířat vystupují oživené věci z blízkého okolí dítěte: šídlo, koblížek a další. Druhou skupinou jsou *pohádky, v nichž zvířátka vystupují jako pomocníci člověka*. Kromě schopnosti mluvit je jim dána i schopnost dělat různá kouzla, a proto tyto pohádky tvoří přechod k pohádkám kouzelným. Třetí skupina pohádek je ta, v níž *vystupují zvířata alegoricky znázorňující lidské vlastnosti, lidské vztahy a jednání*. Je to typ velmi blízký bajce. Dává dítěti představu o světě lidí. Všechny tři typy působí v četbě dětí, a to v uvedeném pořadí pro věk nejmladší, předškolní až ke školnímu.

Zvířecí pohádky jsou u dětí velmi oblíbené. Děti rády poslouchají pohádky o jejich oblíbeném zvířátku, příběhy o něm si i vymýšlejí a ilustrují. Výběr těchto pohádek je často ovlivněn i přáním dítěte, mít právě toto zvířátko doma a zažívat s ním příhody, které prožívá v pohádce.

Dále se autoři v označení druhů pohádek příliš neshodují. Pohádku legendární zmiňují O. Sirovátka a B. Beneš.

Pohádky legendární podle O. Sirovátky (1998: 32) vyprávějí církevní, náboženské náměty a tvoří protějšek vůči legendárním pověstem. Rozdíl mezi nimi je zejména ve věrohodnosti pověstových legend.

„Tyto pohádky mají často zertovný charakter. Nevyskytují se v nich zázraky, jsou v nich zcela obyčejné záležitosti plynoucí z lidské fantazie. Motivy jsou převzaté z církevního prostředí, přesto je děj zcela světského rázu. Příkladem vystupujících postav je např. Svatý Petr, Kristus“ (Beneš: 1990: 261).

B. Beneš (1990: 260–262) přidává jako další druh pohádek pohádky o čertech a pohádky kumulativní.

Pohádky o čertech jsou samostatnou kapitolou vyčleněnou z pohádek novelistických. Tyto pohádky jsou žánrově nevyhraněné a z jejich vyprávění vyplývají nenásilná poučení. Příkladem je pohádka Čert ve mlýně.

Pohádky kumulativní se *“řadí se mezi málo prozkoumanou skupinu pohádek. Mezi základní vlastnost patří řetězová výstavba textu. V pohádkách je dynamický rozvoj děje, který je účelový. Příkladem těchto pohádek je např. Otesánek nebo pohádka o kohoutkovi a slepičce”* (Beneš: 1990: 262).

O. Sirovátka (1998: 32) označuje další druh pohádky jako pohádky Žertovné, „lhářské“. Je to zvláštní okruh, menší skupina, která využívají nadsázek, kontrastů, nonsensů.

Mezi další dělení druhů pohádky dle M. Genčiové (1984: 25) patří pohádka anekdotická nebo žertovná, která tvoří čtenářsky vděčnou oblast, vysmívající se lidské pošetilosti a hlouposti. Takové jsou některé pohádky o hloupém Honzovi, cyklus pohádek o Kocourkovských a další.

Dále pověrečná povídka (pohádky o strašidlech), které jsou v dětské četbě méně frekventované. Je to zpráva vypravěče nebo jiné osoby o setkání s nějakou nadpřirozenou bytostí (vodníkem, hejkalem atd.).

„Původně to byly útvary, jimiž se bavili dospělí lidé např. Na prástkách, při draní peří atd. - a proto se nerozpakovali užít v co největší míře motivů strašidelných, hrůzných, ale i komických. Proto jen část pověrečných povídek, která se v průběhu vývoje přiblížila k pohádkám kouzelným, přešla do oblasti dětského čtení” (Genčiová: 1984: 25).

Další odlišné dělení nalezneme v knize V. J. Proppa. Pohádky dělí dále na pohádky O rostlinách (*např. o houbách, o fazolích*), O neživé přírodě (*o větru, o řekách, mrazu, slunci, atd.*), O předmětech.

1.4 Pohádka v historii

„Ke zvyklosti, vypravovati dětem pohádky, došlo v dávných dobách, kdy nebylo pro ně vhodnějších vyprávění, kdy tedy nebylo v dnešním slova smyslu žádné dětské literatury. Děti naslouchaly pohádkám především tenkrát, když byly vypravovány dospělým účastníkům prástek, draní, černých hodinek i jiných podobných schůzek. V této podobě mají naše pohádky všechny znaky literatury pro dospělé, ovšem v duchu

tehdejších temných dob. Většinou byly to jistě drsné příběhy, když i jejich zjemnělý odraz ve sbírkách Erbenových a B. Němcové vyvolává tolik námitek, kolik jsme jich mohli vylovit na jiném místě. Dětem se však líbily, takže o jejich vypravování později samy prosily, a tak vznikl tradiční názor, že je to vyprávění pro děti vhodné, aniž se ovšem tehdy vůbec o jejich obsahové stránce uvažovalo. Tento názor nezmizel ani později, kdy ponenáhlu počala vznikat zvláštní dětská literatura a udržuje se i nyní, kdy už máme dostatek jiných dobrých dětských knih“ (Frey: 1942: 81, 82).

J. Frey (1942: 83, 84) tvrdí že není pravda, že není pravda, že pohádky byly vždy vhodnou četbou pro děti. Myslí si, že jdeme proti dnešní výchově, pokud dáváme dětem tyto pohádky. Domnívá se, že je to návrat k metodám minulých dob.

V dětské duši vedle realistické světa vytváříme ještě svět druhý, který stojí proti prvnímu v příkrém protikladu a není v souladu s rozumovou výchovou dítěte. Pohádka má na dítě hluboký vliv, protože ji dítě poznává jako první slovesný výtvar. Účinek knihy se zvyšuje také především tím, že jí děti nečtou jen jednou nebo dvakrát, čtou ji mnohokrát, až ji znají z paměti do všech slovesných i věcných detailů. Nakonec jim zůstane v paměti pro celý život, nezapomenutelně.

O. Chaloupka (1982: 220) ve své knize uvádí, že za prvního z moderních pohádkářů v autorském smyslu je pokládán Ch. Perrault. Napsal svou pohádkovou sbírku již v r. 1697. „*Jak uvádí M. Soriano (1964) autor se tu pravděpodobně omezil na „pouhé vybroušení“ textů, které sebral ve folklórním prostředí jeho syn, což však není tak podstatné jako skutečnost, že Perraultova sbírka byla původně adresována dospělým, že reagovala na tehdejší oblibu pohádky u královského dvora“* (Chaloupka:1982: 220).

1.5 Ideál pohádkového hrdiny, idealizovaný pohádkový život

„Nabyté dovednosti včetně schopnosti číst jsou znehodnoceny, jestliže to, co čteme, nepřináší nic důležitého pro náš život. Všichni máme sklon posuzovat budoucí výhody činnosti na základě toho, co nám poskytuje již nyní. Platí to zejména pro dítě, které daleko více než dospělý žije přítomností a ačkoliv má ze své budoucnosti obavy, jen velmi mlhavě tuší, co vyžaduje a jaká bude. Tvrzení, že naučit se číst obohatí někdy později člověku život, vnímá dítě jako prázdný slib, jestliže příběhy, jimž naslouchá, nebo které vyprávíte, jsou prázdné“ (Bettelheim: 2000: 1).

Právě proto, aby příběhy, které dětem vyprávíme, nebyly prázdné, je třeba, aby v pohádkách vystupovali kladní i záporní hrdinové, kteří se mezi sebou střetávají,

poodkrývají své povahy a názorně ukazují, jak to dopadá, pokud se dostane do konfliktu dobro se zlem. Na obou typech hrdinů jsou jasně znatelné jejich vlastnosti. Kladní hrdinové vyzařují lásku, udatnost, odvahu, ale i důmyslnost a rozvahu při důležitých rozhodnutích, která by nadále výrazně ovlivnila vývoj příběhu. Záporní hrdinové jsou typičtí „škodliči“. Snaží se hlavnímu hrdinovi znepríjemnit jeho cestu, jsou zlí, panovační, nepřející, chamtiví a lstiví.

Pohádkovými hrdiny, jejich charakteristikami a jejich vlivem na psychiku dítěte se zabývá i J. Frey (1942: 45, 46), který ve své knize píše, že četba má na dítě pronikavý mravní vliv. Může v něm vyvolávat touhu jednat tak jako hrdina knihy a dítě může mít přání být takové jako hlavní hrdina. Tím se postava daného děje může stát dítěti vzorem, příkladem, nebo ideálem.

Často bývá hrdinou pohádek princ, v knihách B. Němcové byl často popisován jako mladý, krásný zjev, například K. J. Erben se při jeho popisu spokojuje spíše jen se všeobecným popisem.

Princ z pohádky nemusí být zrovna vtipný, nemusí být obratný, svou činností nemá mnoho vlivu na děj, většinu práce a důležitých skutků za něho mnohdy udělají jeho pomocníci, někdy zázračná zvířata, popřípadě čarodějné předměty. Tohle vše jsou ale nedostačující vlastnosti pro dětského hrdinu. Princ v pohádkách to tedy vyhrává především tím, že je urozený, bez námahy mu tedy přísluší výsledek zapříčiněný snahou druhých.

„Lidoví, neurození hrdinové pohádek se vyznačují vlastnostmi poněkud výraznějšími, než jsme mohli zjistit u princů, na příklad obrovskou silou, nebojácností a velikou chutí k jídlu. Jinak však se neliší příliš ostatními svými vlastnostmi od princů, až snad na to, že mají ještě méně Filipa než oni. To je typ hloupých Honzů, kteří to však právě svou hloupostí vyhrávají. Proti princům bývají nevhlední, hlavně svým šatem. Všechny tyto rozdíly se nakonec vyrovnají, když i ti neurození a nevhlední obléknou nádherný šat a stanou se princí nebo králi. Tu zmizí rozdíl mezi hrdiny z lidu a hrdiny urozenými, neboť v pohádkách platí, že šaty dělají prince. Tak splynou oba typy hrdinů v typ jediný a nevýrazný. Pochybuji. Že by mohl příklad těchto pohádkových hrdinů vyvolat v dítěti hlubší mravní vlivy, až snad na touhu, být též tak silným a nebojácným, jako lidoví siláci. Snad též by mohla být vlivem této četby o velikých jedlicích povzbuzena chuť některých dětí k jídlu. Ostatní vlivy nebudou mít kladné mravní hodnoty, spíše by jimi mohly být vyvolány účinky nežádoucí“ (Frey: 1942: 46, 47).

Stejně tak, jak se J. Frey zaobíral mužskými hrdiny, snažil se rozebrat i ženskou hlavní hrdinku a charakterizovat ji.

„Ženský ideál pohádek, ať již to jsou princezny nebo chudé dívky, se vyznačuje vždy nesmírnou krásou. Princezny vynikají ovšem nad lidové hrdinky, a to jednak svou urozeností, jednak tím, že mívají zlaté vlasy nebo alespoň zlatou hvězdu na čele, avšak i ty chudé dívky mají někdy vzácný dar: z očí jim padají perly, z úst krásné růže a zanechávají za sebou zlaté šlépěje. Princezny, jakožto barvotiskově krásné, nádherně oblečené loutky, jsou zjevy úplně trpnými a nečinnými. Nepohnou v průběhu velmi dramatických událostí ani prstem a jsou zbabělé, neboť nemají ani tolik odvahy, aby odhalily podvodníka, který se neprávem vydává za jejich zachránce. Zasahují činně do děje hlavně jen tehdy, když připraví o život starého krále lstivým předstíráním, že znovu účinkem živé vody oživne, omládne a stane se krásnějším“ (Frey: 1942: 48).

Dále J. Frey píše, o tom, že v případě chudých hrdinek se u nich objevuje pracovitost, ale například v případě předení je to i nechut' k dané činnosti. Také se vyznačují vtípem a inteligencí. Pro oba typy princezen je však prioritou dobře se vdát. S tím přichází i fakt, že přestanou mít vztah k práci, protože už to od nich není žádoucí a nemá to pro ně již význam. Myslí si, že *„neposkytují tudíž postavy pohádkových hrdinů i hrdinek žádných hlubších kladných podnětů pro mravní život. Pohádky nejen že promarnily možnost ukázat dítěti ideál člověka, což je povinností každé dětské knihy, nýbrž mohou dokonce vyvolávat i vlivy nežádoucí“ (Frey: 1942: 48).*

Proto je velmi důležité s dětmi o pohádkách a hlavních hrdinech mluvit, ptát se jich, co je správné a naopak špatné, abychom věděli, jací hrdinové se jim líbí, se kterými se ztotožňují a které jejich vlastnosti je ovlivňují.

J. Frey poukazuje i na to, že ne vždy pohádky vychovávají naše děti, jak bychom si přáli a že je velmi důležité správně zhodnotit a vybrat, která pohádka je pro děti vhodná. Ve své knize poukazuje na některé skutečnosti, které je třeba s dětmi probrat, aby si uvědomily, že nejsou zrovna dobré k uplatnění do jejich života.

„V pohádkách směřuje vše, a to za cenu jakoukoliv, třeba i za cenu lži, podvodu, krádeže nebo vraždy, k dosažení tří hlavních hodnot: princezny, královského trůnu a bohatství vedle podřadnějších cílů dalších, jež však jsou zahrnuty vlastně již v některém z uvedených cílů hlavních (tak je tu na příklad velmi ceněna hojnost jídla). Nejčastěji je smyslem všeho dění dobytí princezny a získání královského trůnu, avšak neméně často bývá tu vyjadřován i názor, že smyslem života je získání bohatství.“ (Frey: 1942: 48).

Velmi zajímavý je i pohled J. Freye (1942: 48-52) na lidskou práci, jak je s ní v pohádkách nakládáno a zda je dostatečně oceněna.

V pohádkách je kladen důraz na zlato, stříbro, perly, na hledání a objevování drahých pokladů. Děti jsou pohádkami často vedeny k tomu, že mají od života bohatství očekávat. Hlavní hrdinové často nemusí pracovat, nedosahují bohatství prací, ale spíše zázračnými činy, prostředky. Děti se dozvídají, že osud člověka je předem předurčen sudičkami a podle toho se vše řídí.

Pro život je to nereálná představa, museli bychom se spoléhat na náhody a štěstí, k čemuž nabádá například pohádka K. J. Erbena: Rozum a štěstí. Je potřeba s dětmi mluvit o ději pohádky komunikovat a vysvětlovat rozdíl mezi pohádkou a realitou, protože stavět životní postoj na pravidlech z pohádky by nebylo šťastným rozhodnutím. Lidská práce a lidské úsilí mají v pohádkách malou cenu. Je jen málo pohádek, kde je zmínka o práci, přesto ani tehdy práce není smyslem pohádky. Významnou roli má práce jen v několika pohádkách.

„Je-li o Nesytovi (B. Němcová) řečeno, že pracuje za deset lidí, má to být ovšem vyjádřením jeho síly, nikoliv však vztahu k práci samé, neboť této činnosti hned zanechá, poskytne-li mu starý zázračný kabát, získaný od čerta, dostatek tolarů. Výše je práce ceněna v pohádce Potrestaná pýcha (B. Němcová), v níž je princezna za svou pýchu potrestána tím, že musí pracovat. Tedy práce je trestem, něčím nežádoucím a obtížným“ (Frey: 1942: 54).

Podle J. Freye by měla být práce líčena dětem jako krásná, jako smysl lidského života. Dále ve svém díle varuje mladé čtenářky, aby nedělaly ukvapené závěry a neztotožňovaly se vždy s dámskými hrdinkami pohádek.

„Princezna, případně některá neurozená hrdinka je druhou účastnicí šťastného konce: vdá se dobře a stane se královnou, což je patrně vrcholem ženského štěstí. Jen v několika málo pohádkách bychom mohli uznat její zásluhu o konečný výsledek, v převážné většině z nich ho však dosahuje bez vlastního přičinění – obyčejně stává se tak jen pro její urozenost nebo vrozenou krásu. Konvenční závěr, v němž se děvče bez zásluhy dobře vdá, porušuje výchovnou zásadu. Pro mladé dívčí čtenářky je tudíž v tomto řešení skryto nebezpečí touhy, vdát se též šťastně a bohatě. Musíme je i četbou vést k vytvoření hlubšího světového názoru“ (Frey: 1942: 54, 55).

1.6 Pohádka z úhlu dětské psychologie

„Pohádka je daleka toho, aby nám radila podříditi živočišnou přirozenost našemu Já nebo Nadjá, spíše poukazuje na to, že každé části se má dostat, co jí náleží. Když jsme malými dětmi, je naše bytí cele vyplněno tím, co právě cítíme. Když si dítě začne uvědomovat, že při jedné a téže věci chová ve stejné chvíli dva pocity - například má chuť sáhnout po sušence, ale zároveň chce poslechnout matčin zákaz - je zmateno. K pochopení této dvojakosti je nutná znalost niterných procesů, kterou velmi usnadňují pohádky, ilustrující naši dvojakou přirozenost. Takové pohádky začínají popisem dvou zprvu nedostatečně rozlišených sourozenců: žijí společně, cítí stejně a jsou krátce řečeno nerozluční. V určitém okamžiku vývoje však pro jednoho z nich začne život v podobě zvířete a pro druhého nikoliv. Na konci pohádky je zvíře proměněno zpět v člověka, oba jsou znovu spolu a už se nikdy neodloučí. Tak se pohádka vypořádává s podstatou vývoje lidské osobnosti: osobnost dítěte je zprvu nerozlišená a z tohoto nerozlišeného stavu se následně vyvinou Ono, Já a Nadjá, které se v procesu zrání musejí propojit, navzdory protichůdnému tíhnutí“ (Bettelheim, 2000: 32).

Působením pohádky na citový vývoj dítěte se zabírá ve svém díle i M. Černoušek. Sám poukazuje na důležitost dobrého konce v pohádkách, jak moc je důležitý pro dětský duševní rozvoj.

„Pohádkový optimismus, onen zákonitý pohádkový „happy end“, je pro duševní rozvoj dětí neobyčejně důležitý. Bez něho by svět, jemuž se děti učí rozumět, vypadal zachmuřeně jako obloha při dlouhotrvajícím dešti. Pohádky nejen napomáhají k řešení problémů, ale také citlivě zasahují, oslovují i citovou sféru dětského života“ (Černoušek: 1990: 16).

Velmi důležité a zajímavé je i zamyslet se nad tím, co dítě při čtení pohádky prožívá, jak to ovlivňuje jeho vnitřní svět a zároveň jeho projevy navenek. Proto čtěme našim dětem a dejme jim možnost v bezpečí poznávat svět kolem sebe.

„Ke zvládnutí psychologických problémů růstu, to jest k překonání narcistických zklamání, oidipických dilemat, sourozenecké žárlivosti, stejně jako ke schopnosti vzdát se dětských závislostí a získat pocit vlastní jedinečnosti, vlastní ceny a smyslu pro morální závazky, potřebuje dítě porozumět, co se děje v jeho vědomé bytosti, aby si mohlo poradit i s tím, co se odehrává v jeho nevědomí. Tohoto porozumění a s ním schopnosti vědět si rady může dosáhnout nikoliv rozumovým přístupem k povaze a obsahu svého nevědomí, ale tak, že se s ním bude seznamovat prostřednictvím sprádaní denních snů - v odpovědi na nevědomé tlaky bude o určitých částech vyprávění přemítat a snít o nich.

Tím převede nevědomý obsah do vědomých fantazií, které mu umožní s tímto obsahem nějak nakládat. Právě v tom spočívá jedinečná hodnota pohádek, neboť nabízejí dětské představivosti nové dimenze, které by dítě jinak nedokázalo takto opravdově samo objevit. Ještě důležitější je, že tvar a stavba pohádek mu nabízejí obrazy, díky nimž může strukturovat denní sny a s jejich pomocí dát lepší směr svému životu” (Bettelheim, 2000: 2).

J. Frey píše ve své knize (1942: 16-20) o tom, že dítě vyvolává ze své paměti určité hotové představy. Mohou to být představy osob, věcí, míst, které dítě spatřilo již dříve v reálném světě. Především ty, které pro dítě byly výrazné a zapsaly se do paměti. Je to v souvislosti s věkem. Děti mladší vkládají do své četby více takových osobních představ.

Děti si do své četby vkládají obrazy míst a krajin, které jsou pro ně známé, vybavují si při četbě předměty ze svého okolí a celkově si věci a místa z pohádek představují podle své fantazie a paměti. Jen malá část pohádek je ilustrována vydatně, proto si děti svou zrakovou představou ilustrace doplňují a nahrazují samy.

„Malý čtenář se vlivem zrakových představ stane divákem knižního světa, k němuž si brzo vytvoří i určitý vztah. Některé z postav tohoto světa, na příklad princí a princezny, budou sympatické, k jiným zaujme stanovisko lhostejné i nepřátelské. Vytvořením takového sympatického poměru jsou dány podmínky k tomu, aby malý čtenář prožíval s hrdinou jeho smutky, bolesti i radosti. Dítě se pojednou úplně vžívá do svého hrdiny, až se s ním na konec v představě i ztotožní. V pohádkách bývá počáteční sympatie vyvolána vlastností shodnými nebo obdivu hodnými“ (Frey: 1942: 22,23).

Volba postavy, se kterou se dítě ztotožní, je z části dána i pohlavím. Chlapci se častěji vžívají do postav mužských a děvčata do postav ženských nebo dívčích.

„Dívčí dojmy, jež pohádková četba poskytuje, jsou jiné než chlapecké prožívání pohádky. Bude v nich mít převahu poměrný klid spíše přihlížení k vývoji událostí než aktivní účast v nich. Dívčí prožívání pohádky má poměrně úzký okruh. Za to děvče dovede z toho, co je jí v pohádce blízké, vytěžit vše, co jen lze a že vyčerpá i z úlohy princezny všechny její zážitky do posledních podrobností, jež naopak hoch ponechá bez povšimnutí a zájmu. Veliká část dívčího zájmu o princezny pramení též u úlohy, již má v pohádkách princ. Zcela jinak než děvče prožívá pohádku hoch. Chlapci vyslovují touhu po prožívání pohádkových dobrodružství, nebezpečí, zápasů a krvavých bitev,

mají rádi pohádky „ o válkách“, „o rytířích“, „dobrodružné“, divoké“, „zuřivé“ (Frey: 1942: 27, 29).

J. Frey se ve svém díle zamýšlí i nad tím, zda dítě pohádkám věří či ne, zda se tato důvěra v ně vyvíjí spolu s věkem dítěte nebo ne.

„Malému dítěti jsou pohádky vypravovány pravidelně již od nejútlejšího věku. Naslouchá jim rádo, jako vůbec naslouchá čemukoliv, ať tomu rozumí, rozumí málo nebo nerozumí vůbec, a poněvadž nedovede ještě rozlišovat mezi možným a nemožným, bere tato pohádková vyprávění prostě na vědomí a řadí obsah slyšeného bezděčně mezi své dosud skrovné poznatky o světě. Děti předškolního věku přijímají mytické postavy, například Mikuláše, čerta, anděly atd., jako bytosti samozřejmé a jejich příchod, není-li předváděn zbytečně hlučně a dramaticky, nebývá příčinou rozčilení, jež vyvolává spíše očekávání dárků nebo strach ze zaslouženého trestu. V předškolním věku věří tedy dítě pohádkám, stejně jako věří povídkám a vypravováním o skutečných událostech, ovšem věří jim jaksí bezděčně a ani si této víry neuvědomuje. Jestliže si dítě na pohádky zvyklo a přijímalo je s onou bezděčnou vírou, bude jim i později, když se již poněmáhle naučí číst, naslouchat se stejným zájmem, s nímž jim dříve naslouchalo, a jeho poměr k nim, pokud jde o případné zkoumání jejich pravdivosti, se mnoho nebo vůbec nezmění“ (Frey: 1942: 31, 32).

J. Frey ve své knize píše, že v určitém věku nastává u dětí jistá krize pohádkové záliby. Uvádí, že děvčata čtou pohádky mnohem déle než chlapci a v pohádky věří značně dlouho, i když jen částečně. Proč tedy dítě přestane v pohádku věřit?

„Ona nevíra v pohádku nemusí být jen projevem duševní vyspělosti a kritické schopnosti příslušného dítěte, nýbrž že může být značně ovlivněna i dospělými, hlavně rodiči, kteří snad dítěti řekli, aby pohádek nečetlo, poněvadž nejsou pravdivé“ (Frey: 1942: 39).

Důležité mi přijde i poukázat na estetický význam pohádky. Chaloupka o něm píše toto:

„Pro dítě je krásné, co je v intenci života, a od umělecké literatury dítě očekává, že koresponduje s jeho vlastními zájmy, postoji, hodnotami a kritérii, s tím, jak ono samo rozšiřuje okruh svých konkrétních obsahových vztahů ke skutečnosti. Krásné je pro dítě to, co odpovídá jeho základní životně aktivizující tendenci, co odpovídá jeho vnitřně pociťovaným bytostným potencialitám života, jež jako by samy chtěly být konfrontovány s vnějším světem a v této konfrontaci potvrzeny a ověřeny.

Zde, v této konfrontaci, vystupuje pak estetický smysl nejen onoho „krásné“, ale i onoho „krásně“ – krásně znamená pro dítě především nově a jinak, než by bylo schopno samo nebo než by byl schopen podnět jiný než takový, který si již dítě specifikovalo jako podnět umělecký“ (Chaloupka, 1982: 202, 203).

Dále Chaloupka (1982: 204, 205) píše o tom, že estetický prožitek dítěte, které si teprve utváří čtenářské postoje je velmi intenzivní a bezprostřední. Poznává, jak je již u malých dětí podstatná umělecká hodnota díla.

Malé děti ještě nemají téměř žádné literární vzdělání a zkušenosti, plně proto důvěřují autorovi knihy. Proto by knihám pro nejmenší měl být věnován dostatečný čas, protože ovlivňují další čtenářský rozvoj dítěte.

1.7 Zastánci a odpůrci pohádky

Tato podkapitola poukazuje na zamyšlení autorů knih nad tím, zda je pohádka pro dítě vždy přínosem, či zda může i negativně ovlivnit psychický vývoj dítěte.

„Všechny původní lidové texty musí být z různých důvodů, jazykových, uměleckých či výchovných, pro dítě upraveny, dříve než jsou publikovány. Pohádka byla v minulosti jako výchovný prostředek mnohokrát odmítána a zase znovu obhajována a rehabilitována. Např. spory o pohádku ve dvacátých letech v Sovětském svazu; podobná situace vznikala u nás v letech čtyřicátých a později i v německé oblasti. Pohádka však zůstala všemi těmito spory nedotčena ve své podstatě. To však neznamená, že se sama pohádka nemění“ (Genčiová: 1984: 23).

„Jedním z velmi častých důvodů, jimiž bývá pohádka hájena, je tvrzení, že umění nemůže uškodit. To je ovšem omyl, zahalený v opravdu krásnou větu. I když bychom připustili, že všechny pohádky, které tu přicházejí v úvahu, jsou vskutku uměním, máme důkazy, že i vysoce umělecká literární díla vyvolala mnoho zlých vlivů. Znakem uměleckého díla není totiž, že vylučuje vlivy špatné, nýbrž že stejně dobré jako zlé vlivy silou svého umění zmnohonásobuje, což platí i o pohádce“ (Frey: 1942: 75, 76).

J. Frey (1942: 75, 76) ve své knize dále píše, že K. V. Prokop vyslovil též názor, že dítě musí i v četbě projít stejnou cestou, kterou šlo lidstvo ve svém dávném vývoji. Domnívá se, že je nezbytné, aby dítě prožilo svět pohádek, který je podle něj jedním ze stupňů vývoje lidstva.

J. Frey nabádá ostatní k přemýšlení. Píše, že neexistovali a neexistují devítihlaví draci, víly, trpaslíci a další podobné smyšlené bytosti. Také není možné, aby dítě

v četbě prožilo dobu kamennou, bronzovou a další, čímž popírá další tvrzení na obranu dětské četby.

„Mohli bychom snášet řadu dalších a dalších příkladů o bezcitnosti a neuvěřitelné brutalitě, která se jako horor předkládá čtenářům pohádek. Přitom z toho vyplývá několik poučení. Především, ž smrt je všudypřítomná a vyznívá jako logický proces zla. Nicméně formou, která dětskou psychiku deptá a morální vyznění příběhu se tak stává problematickým. Podobné lidové poselství obvykle nemá žádnou vyšší dimenzi, pomsta bývá dominujícím prvkem děje a odpuštění téměř neexistuje. To všechno ovšem není vždy pouhým projevem autorského výmyslu jako projevu obluby v sadistickém líčení“ (Vyhlídal: 2004: 145).

B. Bettelheim (2000) se domnívá, že pohádka může pomoci dítěti najít smysl života.

„Dnes i v dobách minulých je nejdůležitějším a zároveň nejobtížnějším úkolem při výchově dítěte pomoci mu nalézat životní smysl. K tomu je zapotřebí zažít během růstu nejednu zkušenost. Jak se dítě vyvíjí, musí se krok za krokem učit lépe si rozumět; tím je stále schopnější rozumět i druhým, aby se k nim nakonec dokázalo vztahovat vzájemně uspokojivým a smysluplným způsobem. Aby člověk našel hlubší smysl, musí být schopen překročit úzce vymezené hranice sebestředné existence a věřit, že přispěje životu něčím významným - ne-li hned teď, tedy v budoucnosti“ (Bettelheim: 2000: 1).

Některé pohádky z dětství si už asi většina z nás nevybaví. Nejspíš se nám vybaví pohádky oblíbené, ke kterým máme utvořený nějaký vztah, také ty, ke kterým jsme byli vedeni rodinou a učiteli. Můžeme si také vybavit pohádky, které jsme slyšeli například pouze jednou, přesto svou krutostí či nepřiměřeností utkvěly v naší paměti dodnes.

1.8 Čtenářská úroveň dětského čtenáře

K. E. Allen a L. R. Marotz ve své knize (2002: 127) píší, že zvláště významné období u dítěte je to, které následuje po předškolních letech. Děti jsou ve fázi vývojové integrace, jsou již v tomto věku soběstačné, dokáží se obléci, dojit na toaletu, vstát a vypravit se do školy. Mají pod kontrolou sebe i svět, který je bezprostředně obklopuje. Když dítě nastoupí do školy, čeká je mnoho nových dovedností, které si musí osvojit. Musí se naučit soustředit a přijímat povely od učitele, počítat a také číst. Čtení je pro děti činnost velmi zajímavá, líbí se jim

poznávat svět písmen a následně slov a vět, ale je vždy třeba je vhodně a dostatečně namotivovat.

„Nejsložitější percepční úkol, který čeká na novopečeného školáka, je naučit se číst. K tomu je třeba, aby dítě vizuálně rozlišovalo symbolické znaky - písmena a spojovalo je s jejich zvukovou podobou. Znamená to také, že se musí naučit uspořádat písmena do slov a slova skládat tak, aby vyjadřovala myšlenky, jež lze vyslovit nebo přečíst“ (Allen, Marotz: 2002:127)

J. Toman ve své knize (1992: 51) píše, že úroveň čtenářského komunikativního aktu je podmíněna mírou zvládnutí techniky čtení. Také je podmíněna stupněm jazykové a literární kompetence dítěte, závislé především na intenzitě socio-kulturních podnětů rodinného prostředí, na účinnosti školní literární výchovy.

„Ve čtenářské etapě je tato zprostředkovaná percepce postupně nahrazována bezprostřední estetickou interakcí dětského čtenáře s textem, osvojovaným nejprve hlasitým, později tichým čtením. V první fázi mladšího školního věku se celkový postoj dětského čtenáře k realitě a jejímu uměleckému ztvárnění vyznačuje zvláště bezprostřední emocionalitou a prožitkovostí, úzce spjatou s jeho mimoestetickou životní praxí, s představou, fantazijní a herní jazykovou aktivitou, synkretickým, asociativním a obrazným myšlením i naivně realistickým a antropomorfizačním přístupem. S těmito předpoklady dítěte pak korespondují některé žánry, např. lidová a umělá poezie, zvířecí a kouzelná pohádka. Ve druhé fázi mladšího školního věku dochází u dětského čtenáře k prudkému rozvoji poznávacích a racionálních aktivit, především logického a pojmového myšlení. Tento trend je navíc podporován školou a rodinou. V důsledku toho si prepubescent vytváří převážně kognitivní přístup k realitě, provázený narůstající potřebou věcného poučení“ (Toman: 1992: 51).

2 Média

Žijeme v přemedializovaném světě. Média nás doprovází téměř na každém kroku v našem životě. Rozvojem médií získal svět rychlý přenos informací, zároveň však ztratil soukromí. Všichni vědí všechno. Lidé jsou neustále zahlcováni ohromným množstvím informací, které jsou na ně valeny rádiem, televizí a dalšími mediálními prostředky. Je velmi obtížné si z tohoto množství vybrat informace, které mají určitou hodnotu. Díky tomuto velmi silnému informačnímu kanálu k lidem přicházejí informace líbivé, které potěší duši diváka či posluchače, ale též nelíbivé, které jej velmi lehko rozruší či v něm vzbudí paniku. Média přenáší i informace různé pravdivostní hodnoty, tudíž je velmi důležité volit správné zdroje.

2.1 Vymezení pojmu média a mediální vliv TV

V dřívějších dobách, kdy lidé ještě nebyla televize, jako sdělovací prostředky fungovali rozhlas, časopisy a knihy. A ještě před příchodem těchto sdělovacích prostředků, si lidé sdělovali informace tím, že si mezi sebou vyprávěli příběhy a prozpěvovali písně.

Média nás lákají svým barevným obrazem a jejich sledování je pro nás odpočinkovou činností. Přijímáme více podnětů najednou, obrazové i zvukové.

„S rozvojem televizí všude na světě vznikala postupně v každé z nich vysílání pro děti. Jedny z prvních pořadů byly jednoduché, většinou jen čtené pohádky a skládaná pásma. Televizní lidé spolu s psychology a pedagogy věděli o nezastupitelnosti pohádek pro formování dětské osobnosti, a proto chtěli děti k obrazovce přivést. Malé dítě se ještě neumí orientovat v složitém světě dospělých, chápe život černobíle a pohádka j pro ně přímo stvořená“ (Kšajtová: 2005: 7).

Říčan a Pithartová (1995: 11, 12) ve své knize vysvětlují, co je to dostupnost médií a co je virtuální realita. Píší o nárůstu a přitažlivosti médií, která se rok za rokem zvyšuje. Televizor má velké množství programů, které si můžeme sami zvolit, a tím se televize stává ještě přitažlivější. Technika zabývající se triky je také čím dál více dokonalejší. Píší o narůstající oblíbenosti týkající se videoher, což je zapříčiněno například tím, že to, co vidíme, je možné na obrazovce ovlivňovat a řídit.

Virtuální realita je druh počítačových her, při kterých se dostáváme dovnitř, do obrazovky. Obrazovka je v tomto případě přímo na očích, jako bychom si nasadili speciální brýle. Virtuální pohyb ovlivňujeme sami pohyby hlavy a těla. Tato virtuální

realita může fungovat jako droga a člověku může přijít tato realita přitažlivější, než ta opravdová.

Obsah pořadů, které sledujeme v televizi, je třeba dobře zvolit, jelikož to ovlivňuje rozvoj našich osobnostních a charakterových vlastností i inteligence.

V dnešní době, kdy nás média ovlivňují ve velké míře, máme na výběr z mnoha televizních kanálů. Můžeme jít do kina, poslouchat audio knihy, nebo číst samotné knihy či časopisy. Můžeme přijímat informace přes tablet, nebo CD přehrávač. Možností je moc a je jen na každém z nás, jak se svým životem a časem naloží.

O mnoho složitější je ale řešení této problematiky u dětí. Děti nemusí být vždy schopné rozpoznat a vyhodnotit jaké informace se k nim prostřednictvím TV dostávají.

Říčan a Pithartová (1995: 47) ve své knize píše o velké moci televize, o tom, jak se postupem času stává naším pánem a přetváří nás k obrazu svému. K tomu, aby děti unikly z tohoto televizního zajetí, je potřeba pomoc dospělého. Je třeba, aby se dospělý účastnil sledování televize, či videa a dítěti určité věci vysvětlil a objasnil.

Rodiče v této uspěchané době často nechávají dítě sledovat TV bez vědomí, co dítě zrovna přijímá. Může to být z pracovních důvodů, nebo jen proto, aby dítě nezlobilo a rodič měl klid. Tento způsob sledování TV však může být mnohdy nebezpečný a pravděpodobně ne příliš prospěšný pro dítě.

V dnešní době některé z dětí umí ovládat TV a další technické přístroje ve velmi nízkém věku. Už předškoláci si dokáží zapnout TV, DVD, hry na mobilu, nebo PC. Dohledají přes odkaz filmy a videa na youtube.com. Někteří předškoláci vědí, co je to externí disk a dokáží ho využívat například pro sledování filmů.

2.2 Hlediska vývojové psychologie podle A. Suchého

V souvislosti s růstem dítěte se vyvíjí i jeho samostatné vnímání televize. U dítěte se s věkem rozvíjí kritické myšlení a mentální schopnosti.

A jak je to tedy u dětí s vnímáním televize? Tím se zabývá ve svém díle Adam Suchý.

„Šestileté až osmileté děti jsou již schopny chronologického seřazení zhlédnutých scén (což odpovídá kognitivnímu vývoji, který se dostal do stadia konkrétních logických operací), ale nedají se již natolik strhnout dějem. Pokud má dítě ve svém okolí citové zázemí, uplatňuje na jedné straně obranné mechanismy, na druhé straně ovšem také vcítění a soucítění. Dítě zapomíná na své okolí a čas, ustupuje

rozptýlenost a mizí chvíle nudy. Pokud to rodiče umožní a jsou schopni s dítětem o zhlédnutém pořadu hovořit, mohou výrazně snížit riziko negativního vlivu médií“ (Suchý: 2007: 39).

„Teprve od devíti nebo deseti let se rozvíjí schopnost komplexnějšího porozumění filmu. Dítě již má dostatek zkušeností a je schopno rozlišovat mezi jednotlivými typy realismu (neboli tisíckrát „mrtvého“ Toma nebo Jerryho již chápe jako fikci). To odpovídá i konceptu smrti, který se u dítěte rozvíjí právě kolem deseti let věku. Dítě také dokáže rozlišit hlavní dějovou linii od vedlejších, ale i nadále jsou pro něj důležité detaily. Průvodní zvukové a mimické projevy zůstávají. Chlapci ovšem začínají skrývat své citové zážitky, a to především v přítomnosti dívek, které se oproti nim stydí méně, více vyhledávají útočiště dospělých a rychleji dokážou zapnout obranné mechanismy“ (Suchý: 2007: 39).

„Schopnost distancovat se od děje a vystihnout podstatu příběhu se rozvíjí až od jedenácti let. Teprve od tohoto věku dítě kognitivně dosahuje postupně Piagetovského stadia formálních operací, takže je schopno pracovat s abstraktními pojmy, hledá alternativní řešení, vytváří domněnky, myslí o myšlení a dělá soudy o soudech. V tomto období také již naplno fungují sociální sítě a závislost především na školním kolektivu. Ve věku od devíti do třinácti let je dítě silně závislé na kolektivu“ (Suchý: 2007: 39).

Dále Suchý uvádí, že děti si uvědomují až kolem dvanáctého roku, co je skutečným cílem reklamy. Upozorňuje také na zjištění, že v tomto věku mají též děti tendenci provokovat dospělé tím, že v jejich blízkosti vypráví nahlas drsné scény z filmů, které jim byly zakázány.

Suchý se tudíž domnívá, že v podstatě nelze vymezit vhodné a nevhodné pořady pro určitý věk, tyto snahy s velkou pravděpodobností selžou již v zárodku, neboť přirozená dětská zvědavost, televizní vkus rodičů či spolužáků ve škole i chuť zakázaného ovoce vedou dítě k tomu, že je v jakémkoliv věku schopno konzumovat jakýkoliv mediální obsah.

2.3 Pozornost dětí a doba trávená sledováním TV

„Průměrný člověk naší doby tráví před obrazovkou stále více času – a je stále více pod jejím vlivem. Ztrácíme tak postupně svůj vlastní svět a žijeme v syntetickém světě médií. A to je velké nebezpečí naší doby“ (Říčan, Pithartová: 1995: 13).

Takto nás varují ve svém díle Říčan a Pithartová. Je to skutečně tak vážné? Trávíme my i naše děti před televizní obrazovkou více času, než je zdrávo a příhodno?

Pavel Říčan (Ibidem: 1995: 13) uvádí, že patnáct hodin týdně před televizní obrazovkou je z hlediska duševního zdraví maximum, deset hodin týdně považuje za rozumnou dávku pro dospělého, a jako optimum potom doporučuje netrávit před televizí více než pět hodin týdně. Většina dětí se však dívá na televizi v průměru více než 3,5 hodiny denně.

Prof. MUDr. Vladimír Mihál, CSc. z Dětské kliniky LF UP a FN v Olomouci se zabýval tím, jaký vliv má televize na vývoj dítěte. Děti podle něj tráví u televize příliš mnoho času. Mimo jiné uvádí, jaké negativní následky může nepřiměřené sledování přinést.

„Existují seriózní důkazy o tom, že sledování televize může malým dětem škodit. Mnoho rodičů přiznává, že nechávají děti sledovat televizi, když chtějí mít pro sebe chvilku volna (televize v roli chůvy). Mediální a technologická vybavenost dětí žijících v internetových domácnostech je značná (výzkum proběhl na reprezentativním vzorku prostřednictvím internetu).

Umístění elektronických médií v dětských ložnicích se z důvodů jejich nadměrného sledování a často i nevhodných programů nedoporučuje. Předškolní děti se špatně koncentrují na hraní, když v místnosti běží jako pozadí televize.“

Prof. Mihál, píše, že *„pediatři by měli vysvětlit rodičům, že sledování TV (a jiných elektronických médií) dětmi mladšími 2 let má negativní vliv na rozvoj řeči, na rozvoj fantazie, koncentrace, schopnost hrát si a jiné. Měli by upozorňovat na škodlivost/ zdravotní rizika elektronických médií na svých konferencích prostřednictvím tištěných edukačních materiálů. Měli by iniciovat diskuzi a edukovat rodiče, učitele, ředitele škol o škodlivosti předčasného a nadměrného sledování televize. Měli by upozornit na nevhodnost umístění TV v dětských ložnicích.“*¹

Dále ve své knize Říčan a Pithartová (1995: 42, 43) zmiňují, jak je důležité být dítěti dobrým příkladem. Jestli rodiče sedí každý večer před obrazovkou, pak je velmi malá šance, že z dítěte bude správný televizní divák. Apelují na zvýšenou opatrnost především u dětí předškolního věku. Tyto děti se učí rozlišovat mezi tím, co je reálné a co je iluze. Dále uvádějí, že batolatům do tří let úplně stačí každodenní „Večerníček“,

¹ Dopad televize na vývoj dítěte. Národní registr výzkumu o dětech a mládeži [online]. 2012 [cit. 2016-04-29].

předškolákům nějaká pohádka navíc a samozřejmě snímky z přírody. Čím méně se děti budou dívat na televizi, tím méně je později bude třeba odhánět od ní.

2.4 Doporučení při sledování TV

Na čas, který stráví děti sledováním televize, musíme být velmi opatrní. Již od narození jsou děti leckdy až přesycovány podněty a informacemi. Proto je důležité zvážit, jestli je třeba poskytnout jim ještě televizi, která těch informací a podnětů produkuje velké množství.

Černoušek (1990: 11, 12) píše o výhodách a prospěšnosti televize. Televize je například vynikajícím prostředkem pro předávání informací. Dlouhé vysedávání před obrazovkou ale není prospěšné pro děti, ani pro dospělého. K duchovnímu rozvoji děti potřebují školu a s ní spojené důležité informace, ale také komunikaci, zábavu a rozptýlení. Televizi je třeba nahradit například literaturou, a to literaturou hodnotnou. Černoušek ve své knize dává důraz na přirozené vyprávění nebo předčítání pohádek.

Podle Pavla Říčana a Drahomíry Pithartové jsou dle věkových kategorií doporučení při sledování televize taková:

„Nejmenší děti nenecháváme obyčejně před obrazovkou samotné. Ostatně těch pár minut před minut spaním, kdy dítě už je vykoupané a v noční košilce, stulí se nám na klín a nadšeně čeká na Večerníček, patří k nejhezčím chvilčkám celého dne. Samozřejmě pokud je pohádka na úrovni. Večerníček pomáhá utvářet rytmus dne, pomáhá dítěti snáze se rozloučit s hrou a jít do postele.

Dítě v mateřské nebo babiččině náruči dostává před obrazovkou důležitou lekci citové výchovy. Stiskem, pohlazením, soucitným komentářem („Chudák zajíček!“), nebo tím, že se připojíme k radostnému smíchu dítěte, něžně koordinujeme jeho prožívání, podobně jako mu někdy vedeme ruku při psaní. Tak pěstujeme dětskou schopnost vcítění, smysl pro spravedlnost i smysl pro humor.“ (Říčan, Pithartová: 1995: 49, 50)

Pavel Říčan a Drahomíra Pithartová (1995: 50) také doporučují, aby po shlédnutí „Večerníčku“ následoval rozhovor, o tom co jsme viděli, o čem to bylo, co se nám líbilo a co ne. V době, kdy je dítě věkově a psychicky vyzrálé, mělo by ono samo vyprávět o daném ději. Vyprávění doprovázíme a pomáháme dítěti, aby se v pohádce lépe orientovalo a vyznalo se v tom co cítí, aby rozpoznávalo klady a zápory. S dětmi staršími doporučují pro sledování snímky o přírodě, dětské filmy nebo sportovní utkání. Reakce na různé scény dá najevo, co a jak dítě přijímá.

Kromě pohádek a seriálů nás též televize informuje o událostech doma i ve světě. Jak je to s dítětem a televizním zpravodajstvím? Je pro dítě sledování tohoto pořadu přínosné? Nebo je lepší jej dětem zakázat?

Jako problém Pavel Říčan a Drahomíra Pithartová (1995: 51, 52) vnímají rodinné sledování televizního zpravodajství. Přejde jim z drastických a nevhodných detailních záběrů vhodné nenechávat malé děti dívat se na zpravodajství. Zároveň se řeší otázka, že starší děti by měly mít alespoň trochu povědomí o tom, co se ve světě a v republice děje. Tudíž je třeba vhodně zvolit události, na které dítě necháme dívat a které raději vypustíme.

3 Animovaná pohádka

Animovaná pohádka neboli animovaný film je druh filmu, který je snímáný po jednotlivých snímcích, které po přehrání plnou rychlostí vytvoří dojem plynulého pohybu, čemuž se říká animace.

Hlavně u dětských diváků je animovaný film velmi oblíbený. Hrané pohádky u mnoha dětí nahradily právě pohádky animované. Tyto pohádky jsou pro ně zajímavé hlavně pro svou originalitu, dynamičnost, pestrost. Dětem se líbí výtvarné ztvárnění hlavních hrdinů. Na rozdíl od pohádek mluvených nemusí pracovat dětská fantazie. Hlavní hrdina má konkrétní podobu již danou ilustrátorem. I dynamičnost, kterou animované pohádky vykazují, má velký podíl na oblíbenosti u dětí. Během krátké doby se v příběhu obvykle odehraje mnoho zvrátů, mnoho událostí, které přitáhnou pozornost dítěte. Avšak, jsou animované filmy či seriály pro naše děti vždy přínosem?

3.1 Vliv Večerníčků

Velký význam pro animované pohádky měl především Večerníček. M. Kšajtová a I. Povejšilová (2005: 10) ve své knize píše, že už několik let před rokem 1968 televiznímu vysílání pro děti a mládež šéfoval vzdělaný spisovatel doktor V. Kovářik. Dramaturgy Večerníčku v té době byli M. Nápravník, postupem času se přidala I. Povejšilová, E. Povondrová-Nývltová, Š. Haničincová, Z. Štorch, později také K. Krejčí, J. Jaroš a mezi ně patřila i M. Kšajtová.

„První tvůrci Večerníčku se inspirovali úspěšným rozhlasovým Hajajou, kde působil také Václav Čtvrtek, pozdější kmenový autor velmi známých a oblíbených Večerníčků“ (Kšajtová, Povejšilová: 2005: 10).

Pedagogové, psychologové a lidé, kteří pracovali v oblasti televize, věděli, jak je pohádka důležitá pro rozvoj dětské osobnosti, proto jim chtěli nabídnout přiměřené pořady. Prvními pořady byla skládaná pásma, nebo to mohly být čtené pohádky. První pořady nebyly složité.

„Malé dítě se ještě neumí orientovat v složitém světě dospělých, chápe život černobíle a pohádka je pro ně přímo stvořená. V klasické nebo lidové pohádce je postava buď dobrá, nebo zlá. Zlo, i když dočasně vítězí, je nakonec poraženo na hlavu. Trest za zlo vlastně varuje před konáním zla, to dítě téměř vždy pochopí. Pohádky se většinou odehrávají mimo čas a prostor, kdesi za devatero horami, kdysi dávno, tak dávno, že už si to nikdo ani nepamatuje. Zhruba do šesti let má malý člověk většinou

přebohatou fantazií, která se, jak dítě stále víc a víc poznává reálný svět, postupně vytrácí“ (Kšajtová, Povejšilová: 2005: 7).

3.2 Příklady animovaných seriálů

„Animovaný film je druh filmu, který je snímáný po jednotlivých fázích (neboli snímcích filmového pásu) tak, aby se jeho přehráním plnou rychlostí vytvořil dojem plynulého pohybu. Tomuto způsobu rozpohybování se říká animace.

Animované filmy vznikly původně jako kreslené, loutkové a další technologie za použití speciálních trikových kamer, od konce 20. století se stále více uplatňuje počítačová animace. Pro filmové triky se také používají i další filmové technologie.“²

Zvolené animované seriály byly vysílány v letech 1990- 2008 a i nyní je lze občas shlédnout v televizním vysílání a to v rámci pořadů pro děti či Večerníčku. Zvláště televizní kanál ČT-D se věnuje dětským pořadům a animovaným seriálům.

²<https://cs.wikipedia.org>. Animovaný film [online]. San Francisco [cit. 2016-04-27].

Příklady animovaných seriálů

Název	Počátek vysílání
Maxipes Fík	1940
O krtkovi	1957
Gumídci	1968 - 1978
Scooby-Doo	1969
Jen počkej, zajíci!	1969 -1986
Tom a Jerry	1975
Bob a Bobek	1978
Můj malý Pony	1986
Želvy Ninja	1987
Rodina Smolrkova	1992
Pokémon	1996
Digimon	1999
O krtkovi	1957
Winx	2003
Gormiti	2008
SpongeBob v kalhotách	2009
Monster High	2010
Transformers Prime	2010
Lego Ninjago	2010
Kung Fu Panda	2011
Littlest pet shop	2012

S rozvojem animace se i vyvíjí samy animované seriály. Seriály natáčené v dřívější době jsou méně dynamické, častěji v nich lze postřehnout prvky přátelství, kooperace a komunikace mezi hlavními hrdiny, kteří spolu zažívají určitá dobrodružství. Novodobé seriály jsou mnohem akčnější, dynamičtější, v krátkém čase je zachyceno mnoho událostí, častěji jsou zaměřeny na boj mezi hlavními hrdiny, na lásku mezi mužem a ženou a často mají mnoho prvků nadpřirozena.

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

4 Charakteristika vyšetřovaného souboru a podmínky výzkumu

Výběr tématu diplomové práce byl výrazně ovlivněn mým zaměstnáním. Koncem třetího ročníku jsem začala nad tématem uvažovat a promýšlet, jak by jej šlo zpracovat a jakým směrem by se má diplomová práce mohla ubírat. Pracuji jako učitelka ve vesnické mateřské škole, pohádky nás provázejí každým dnem, a to v mnoha podobách. Ohledně výběru tématu jsem měla jasno. Protože čtené pohádky ovlivňovaly mou výchovu a obohacovaly mé dětství, přišlo mi samozřejmé předávat je podobnou formou dále dětem. K pohádkám mám kladný vztah dodnes a děti s nimi seznamuji čtenou formou, často dramatizací, básněmi, minimálně prostřednictvím médií. Záměrem této práce je poukázat na význam pohádky ve výchově a na důležitost při upevňování vztahů, což pohádka v dítěti nevědomě vytváří.

Cílem výzkumné části diplomové práce bylo prozkoumat daný žánr z pohledu žáků ve věku 6 až 10 let, zjistit preference v žánru pohádek, dozvědět se, proč si žáci jednotlivé pohádky vybírají a podle čeho si je vybírají. Dozvědět se, zda tyto pohádky mají na ně nějaký vliv a pokud ano, pak jaký. Dalším záměrem bylo zjistit dostupnost pohádky a zájem o pohádku v rodině.

Výzkum proběhl mezi žáky ve věku 6 až 10 let v mateřské a základní škole:

- **ZŠ Horšovský Týn**, který leží v plzeňském kraji, okres Domažlice
- **MŠ Mezholezy**, též se nachází v plzeňském kraji, nedaleko již zmiňovaného Horšovského Týna. Je to místo, kde pracuji.
- **MŠ Jablonec Nad Nisou**, leží v libereckém kraji, poblíž města Liberec

Než jsem se dětí začala ptát na oblíbené pohádky, hrála jsem s nimi různé hry na uvolnění, připomenutí a oživení pohádkového světa. Zvolila jsem hry navozující pohádkové téma, u kterých mám vyzkoušené, že děti baví. Hrávala jsem je s dětmi na letních táborech, s žáky na ZŠ i dětmi v MŠ. Snažila jsem se na základě toho vybrat hry přiměřené danému věku respondentů.

Mezi hry patřily například pohádky, které jsem začala žákům vyprávět. Žáci měli položenou hlavu na lavici a poslouchali. Záměrně jsem vynechávala jména hlavních hrdinů a zásadní znaky dané postavy. Ve chvíli, kdy žáci věděli, o jakou pohádku se jedná, bez hlasitého komentáře jen zvedli hlavu. V tichosti dále všichni

poslouchali a dali tím možnost ostatním, aby i oni mohli pohádku rozpoznat. Čekali jsme vždy na posledního ze žáků. Pokud někdo po delším poslechu pohádku nepoznal, zvedl ruku.

Mezi vyprávěné pohádky patřily O ČERVENÉ KARKULCE, DLOUHÝ, ŠIROKÝ A BYSTROZRAKÝ, O PERNÍKOVÉ CHALOUPCE, HRNĚČKU, VAŘ!, O OTESÁKOVI, O PEJSKOVI A KOČIČCE, O BUDULÍNKOVI, O KOBLIŽKOVI A O SMOLÍČKOVI.

Méně známé pohádky, které všichni žáci nerozpoznali, byly pohádky HRNĚČKU, VAŘ!, O SMOLÍČKOVI a pohádka O BUDULÍNKOVI.

Další činností, kterou jsme se žáky prováděli, byla hra, kdy každý dostal papír, na kterém byl napsaný název známé pohádkové postavy. Dva papírky vždy tvořily známou pohádkovou dvojici. Jeden z žáků přišel před tabuli a pokusil se popsat svou postavu a sdělit, koho k sobě do dvojice hledá. To vše udělal tak, aby neprozradil název ani jedné z daných postav. Tímto způsobem se žáci vystřídali a všichni k sobě našli pohádkového kamaráda. Tato hra děti velmi bavila.

Uvádím příklad popisu pohádkové postavy:

Jsem loupežník a bydlím v lese Řáholci. Mám pušku, kterou nabíjím žaludy. Hledám svou ženu, která bydlí se mnou a mým synem.

Dalšími dvojicemi byli například Maková panenka a motýl Emanuel, Pat a Mat, pejsek a kočička, Bolek a Lolek, Shrek a Fiona, Křemílek a Vochoomůrka a jiné.

Hrou, která nejvíce bavila předškolní děti, byla ta, ve které šlo o nápravu záměrně popleteného děje. Děti si nejprve pohádku vyslechly. Potom jsem ji dětem četla znovu, a kdo věděl o nějaké chybě, přihlásil se a chybu opravil.

V další části se děti zabývaly nápravou popletené pohádky. Jednalo se o pohádku O ČERVENÉ KARKULCE.

Tato pohádka je dětem velmi známá, proto neměly problém chyby opravit. Jediným problémem při této hře bylo udržet kázeň a pozornost u předškolních dětí.

5 Předvýzkum

Předvýzkum je důležitou součástí mé práce. Zjistíme zde preference žáků v žánru pohádek a správnou terminologii pohádky. Dozvíme se zde rozdělení pohádek do kategorií podle druhů, protože ne vše, co žáci vnímají jako pohádku, pohádkou doopravdy je. Předvýzkum jsem provedla proto, abych zjistila, o jaké pohádky mají žáci zájem.

Předvýzkum jsem začala realizovat již v květnu 2015 pod vedením PhDr. Ing. Zuzany Maňourové. Výzkum se týkal se žáků 1. st. ZŠ a také předškolních dětí. Výsledky celého průzkumu této věkové kategorie předškolních dětí jsou natolik zajímavé, že jsem se je rozhodla pro zajímavost v této práci v nižším početním zastoupení ponechat.

5.1 Preference žánrů pohádek

Na počátku výzkumu byl proveden předvýzkum, což byl kvantitativní standardizovaný rozhovor se 110 žáky/děťmi. Požádala jsem žáky ZŠ Horšovský Týn, děti MŠ Mezholezy a MŠ Jablonec Nad Nisou.

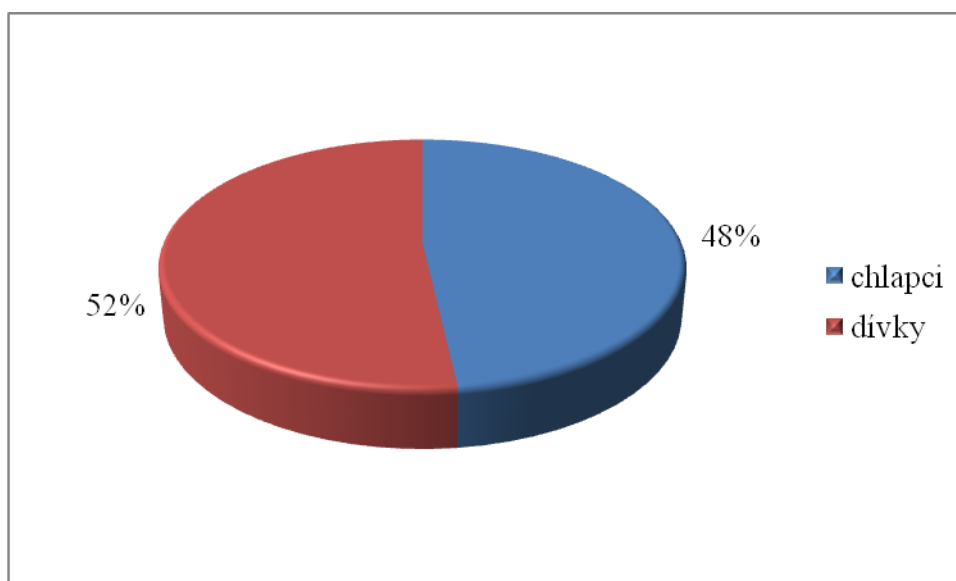
Ze **ZŠ Horšovský Týn** se jednalo celkem o **99 žáků**. Bylo to 27 žáků z prvního ročníku a 52 žáků z druhých ročníků a 20 žáků ze třetího ročníku. Jednalo se o 52 děvčat a 47 chlapců. Věk žáků byl od 6 do 10 let.

V **MŠ Mezholezy** šlo o **5 předškolních dětí** v rozmezí od 5 do 6 let, 2 chlapce a 3 dívky.

Z **MŠ Jablonec Nad Nisou** se předvýzkumu účastnilo **6 dětí**, z toho 4 chlapci a 2 děvčata. Jednalo se o předškolní děti v přibližném věku 6 let.

Výzkumu se účastnilo celkem 110 žáků. Šlo o stejné žáky, kteří se již účastnili předvýzkumu. Jednalo se o 57 dívek a 53 chlapců ve věku 6 – 9 let. Procentuální podíl činil 52 % dívek a 48 % chlapců. Vše můžeme vidět v grafu 1.

Graf 1: Podíl respondentů na šetření

Zdroj: vlastní šetření

Mým předpokladem bylo, že vzhledem k dnešní době, silně zasažené médii, budou žáci dávat přednost animované pohádce, či animovanému seriálu. Očekávala jsem též v menší míře znalost a preferenci tradičních klasických českých pohádek, které provázejí dětskou výchovu od prvních let. Pokud se dítě nesetká s pohádkou v rodině, lze předpokládat, že ji pozná alespoň v mateřské škole.

Dále jsem předpokládala, že chlapci dají přednost pohádkám, kde se objevuje boj, agresivita a soutěžení, např. závody s auty apod. U děvčat bych očekávala, že do svého výběru budou řadit klidnější pohádky, kde budou prioritou mezilidské vztahy a blízký vztah ke zvířatům. Domnívám se, že výběr chlapeckých a dívčích pohádek se od sebe bude lišit.

Když jsem se dětí mateřské školy zeptala na jejich oblíbenou pohádku, jen výjimečně jsem slyšela název pohádky čtené. K mému nepříjemnému překvapení se totéž potvrdilo při předvýzkumu u dětí prvního a druhého ročníku ZŠ. U více než sta dětí se prokázal výsledek preference animovaných seriálů. Protože pro mě byla převážná většina názvů oblíbených animovaných seriálů neznámá, začala jsem se o dané seriály zajímat, sledovat je, číst o nich v časopisech a na internetu. Dostala jsem se tím k velmi negativním recenzím od rodičů, dospělých, odborníků a mimo jiné také k žalobám na některé z animovaných seriálů.

První, co jsem díky předvýzkumu získala, byl seznam všech preferovaných „pohádek“. Otázku jsem se snažila podat co nejsrozumitelněji a nejsnadněji, aby byla pochopitelná pro děti a žáky různého věku.

Znění otázky: Jaká je tvá nejoblíbenější pohádka?

Výsledný seznam preferovaných pohádek zvolených předvýzkumem:

AŤ ŽIJÍ DUCHOVÉ, AVATAR (film pro dospělé), BOB A BOBEK, CARS, ČERTOVA NEVĚSTA, ELSA, FLINTSTONEOVI, GARFIELD, GORMITI, JAK VYCVIČIT DRAKA, KUNG FU PANDA, LEGO NINJAGO, LITTLEST PET SHOP, MALÁ MOŘSKÁ VÍLA, MÁŠENKA A MEDVĚD, MEDVÍDEK PÚ, MONSTER HIGH, MŮJ MALÝ PONNY, O ČERVENÉ KARKULCE, O KRTKOVI, O POPELCE, O SNĚHURCE, O ŠÍPKOVÉ RŮŽENCE, PAT A MAT, POHÁDKY Z MECHU A KAPRADÍ, SCOOPY DOO, SIMPSONOVI (animovaný seriál pro dospělé), SPEJBL A HURVÍNEK, SPONGEBOB, ŠMOULOVÉ, TRANSFORMERS, TUČŇÁCI Z MADAGASKARU, VYDRÝSEK, WINX, ZVONILKA, ŽELVY NINJA

Celkový počet je 36 pohádek.

Měla jsem problém přijmout fakt, že žáci se v drtivé většině přiklonili k mediální pohádce či seriálu. V průběhu šetření jsem se snažila obměňovat otázky, aby byly pro žáky více srozumitelné a aby byly konkrétnější. Poznamenala jsem, že mohou jmenovat i pohádku knižní, kterou jim čte maminka, nebo tatínek před spaním. Žáci mohli jmenovat knihu, kterou si sami rádi čtou, pohádku, kterou znají z vyprávění. Nebylo tomu jinak ani tehdy, když jsem předvýzkum provedla u 120 respondentů.

Předvýzkum jsem prováděla na školách v oblasti Domažlicka. Rozhodla jsem také požádat o pomoc přátele a spolužačky, které působí ve školství. Oslovila jsem spolužačky, paní učitelky z Prahy, paní učitelku z Jablonce nad Nisou a zaslala jsem jim seznam dětmi preferovaných pohádek. Poprosila jsem je, zda by mohly zjistit, jestli děti z jejich kraje dají přednost stejným, či odlišným pohádkám. Jejich zpětné odpovědi potvrdily, že výběr pohádek se příliš neliší. Paní učitelky sepsaly pohádky, které preferují děti z jejich MŠ a které se mezi našimi preferovanými pohádkami prozatím nevyskytly. Náš seznam pohádek tím byl obohacen o 2 další pohádky a 2 animované seriály. Po tomto zjištění jsem přijala fakt, že žáci dávají přednost mediální formě pohádky. Snažila jsem se k předvýzkumu přistupovat bez očekávání. Řídila jsem předvýzkum pouze osnovou, kterou jsem si stanovila, výsledky jsem ponechala na žácích.

Žákům jsem přesto do výběru přidala (dle vlastního uvážení) 7 klasických pohádek od Boženy Němcové a Karla Jaromíra Erbena. Bylo to z toho důvodu, abych

zjistila, zda některou z nich žáci zvolí za pohádku prioritní. Také mě zajímalo, zda tyto pohádky znají po stránce obsahové, nebo jen její název. Jednalo se o tyto pohádky: HRNEČKU, VAŘ!, O BUDULÍNKOVI, O KOHOUTKOVI A SLEPIČCE, O NEPOSLUŠNÝCH KŮZLÁTKÁCH, O OTESÁNKOVI, O PERNÍKOVÉ CHALOUPCE, O SMOLÍČKOVI.

Celkový počet získaných pohádek (z odpovědí žáků) byl 43 pohádek.

5.2 Správná terminologie pohádek

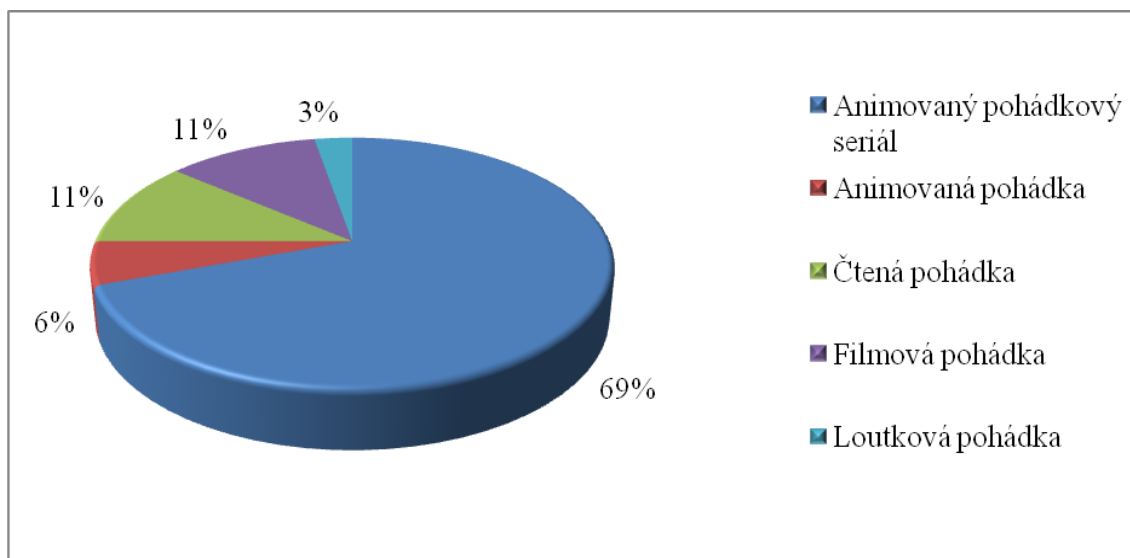
V další fázi výzkumu bylo třeba rozdělit pohádky do kategorií dle druhů, protože ne vše, co žáci vnímají jako pohádku, pohádkou doopravdy je.

V předvýzkumu se, dle správné terminologie, objevuje animovaný pohádkový seriál, animovaná pohádka, čtená pohádka, filmová pohádka a pohádka loutková.

Jelikož je rozdělení pohádek velmi specifické, dále v práci užívám výrazu „pohádka“ pro všeobecné shrnutí všech těchto druhů.

Podrobný přehled a procentuální vyjádření všech zastoupených pohádek najdeme v grafu 2.

Graf 2: Preference žánrů pohádek

Zdroj: vlastní šetření

Zjistila jsem, že žáci dávají přednost mediální pohádce, před pohádkou čtenou. Dále se prokázalo, že nejčtenější volbou byl animovaný pohádkový seriál, dále animovaná pohádka, pohádka čtená, filmová pohádka a pouze jednou se objevila pohádka loutková.

Problém nastal v případě, kdy se ve výběru pohádek vyskytl název „Simpsonovi“. Tato „pohádka“, přesněji tedy animovaný film, není určena dítěti, nýbrž dospělému. Nejsnazší by bylo tento animovaný film vyřadit. Po zhlédnutí výsledku jsem se však rozhodla ho v práci ponechat. Objevuje se mezi nejpreferovanějšími odpověďmi žáků.

Přesto, že animovaný film Simpsonovi by neměl patřit do dětského výběru, ukázal se jako dětmi velmi preferovaný, proto ho řadím mezi animované dětské seriály a dále s ním v práci pracuji.

6 Výzkum

Ve výzkumu budou zjišťovány nejoblíbenější pohádky dětí a preferovaní hlavní hrdinové. Žáci budou dále dokončovat smyšlený příběh podle vlastní fantazie. Příběh je vymyšlen tak, aby žáci zachránili, nebo ukončili život hlavního hrdiny. Na základě předchozích vybraných pohádek a animovaných seriálů se tím prokáže, zda sledované pohádky mají dle svého charakteru vliv na ukončení příběhu žáků.

V závěru výzkumné části budou osloveni žáci různých věkových skupin i jejich rodiče. Jsou stanoveny přesně dané otázky, kterými je třeba se zabývat, i má očekávání. Bude zajímavé porovnat získané informace s mým očekáváním, zda se potvrdí či zda je tázaní vyvrátí.

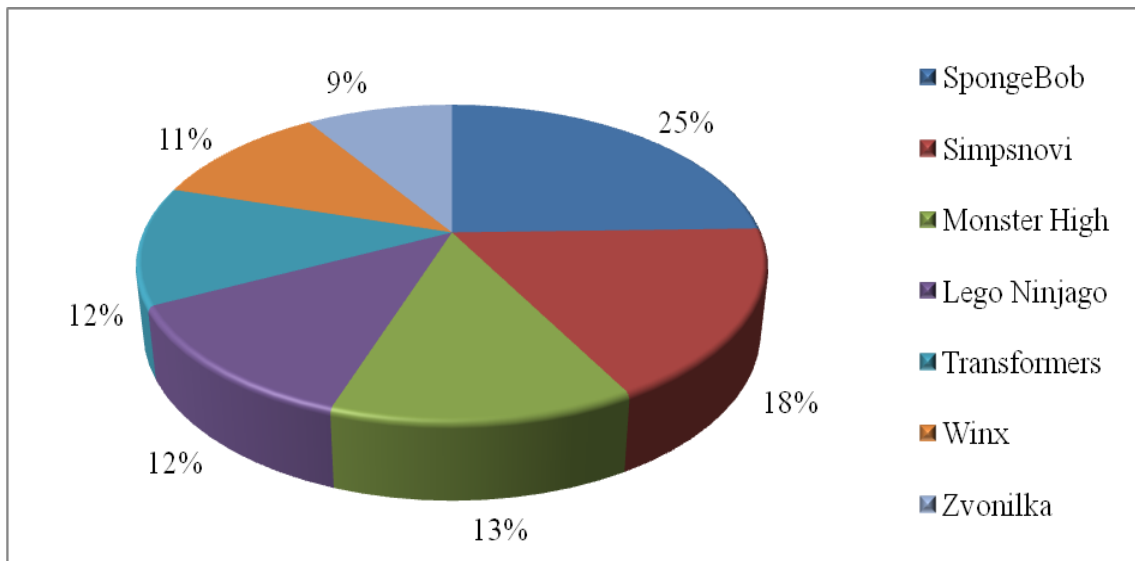
6.1 Preference nejoblíbenějších pohádek a hlavních pohádkových hrdinů

Další zjištění se týkalo oblíbených pohádkových hrdinů. Získala jsem seznam všech preferovaných knižních pohádek, filmových pohádek, animovaných pohádek, animovaných pohádkových seriálů, loutkových pohádek a s těmi jsem později při výzkumu pracovala.

Vyrobila jsem kartičky s hlavními postavami všech pohádek získaných předvýzkumem. Každý žák vybral 7 nejoblíbenějších pohádek, tedy i pohádkových hrdinů. Byly tak utvořeny řady, které jsem nafotila, a jsou uvedeny jako Přílohy 5. Později jsem z nich utvořila přehled sedmi nejoblíbenějších pohádkových hrdinů.

Procentuální přehled nejoblíbenějších pohádek a pohádkových hrdinů najdeme v grafu 3.

Graf 3: Procentuální přehled nejoblíbenějších pohádek a pohádkových hrdinů

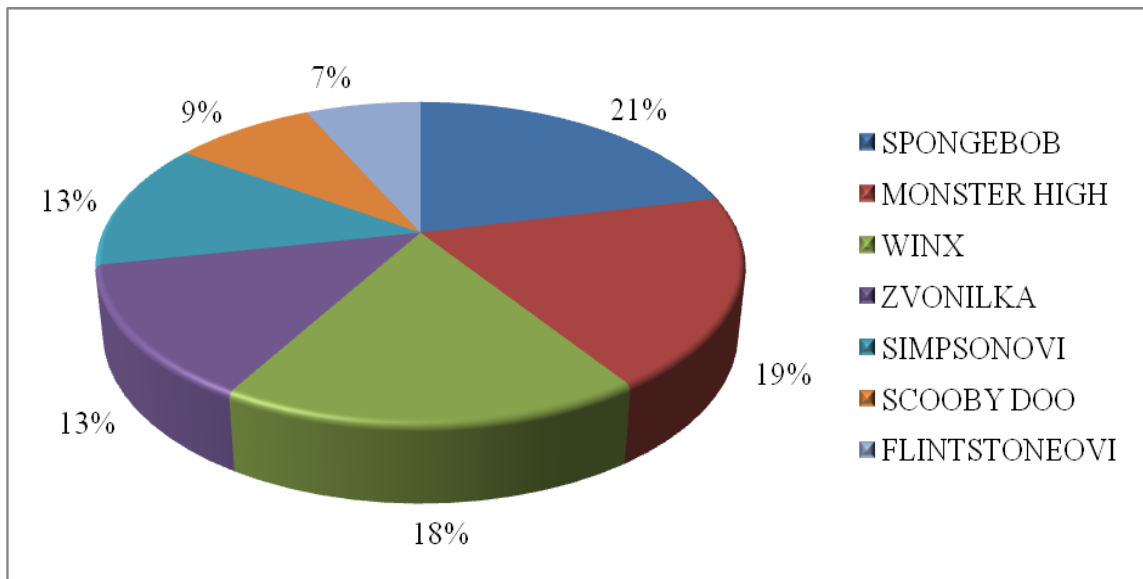

Zdroj: vlastní šetření

V průběhu předvýzkumu bylo patrné, že výběr pohádek je u žáků ovlivněn pohlavím. Například J. Frey napsal, že dítě se inspiruje hlavními hrdiny a rozebíral zvláště ženskou hrdinku a mužské pohádkové hrdiny a charakterizoval je. Více je napsáno v teoretické části v podkapitole 6.2 Ideál pohádkového hrdiny, idealizovaný pohádkový život, na str. 19, 20. Proto jsem další část šetření rozdělila do 2 skupin, na chlapce a děvčata.

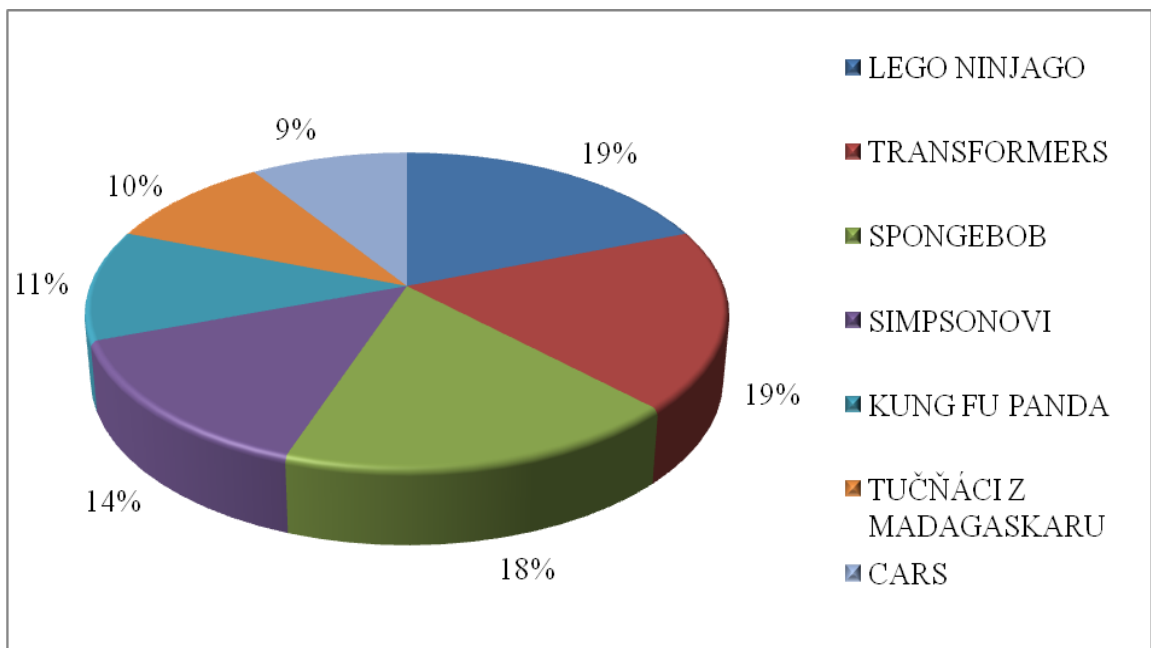
Výsledky oblíbenosti pohádkového hrdiny u dívek jsou znázorněny v grafu 4. Výsledky stejného tématu týkající se chlapců jsou znázorněny v grafu 5.

Graf 4: Procentuální vyjádření oblíbenosti pohádkového hrdiny u dívek

Zdroj: vlastní šetření

Graf 5: Procentuální vyjádření oblíbenosti pohádkového hrdiny u chlapců

Zdroj: vlastní šetření

6.2 Shrnutí preferencí

Na základě tohoto výzkumu se prokázalo, že dívky povětšinou preferují pohádky, kde se vyskytují kladní a nekonfliktní hrdinové, výjimkou je pohádka MOSTER HIGH. Dále je v dívčím výběru kladen důraz na hodnoty mezilidských

vztahů, jako je například seriál WINX, FLINTSTONEOVI. V dívčím výběru najdeme také mysteriózní pohádku SCOOBY DOO, v níž se vyskytuje kouzlo a tajemno.

Naopak chlapci dávají přednost adrenalinovým typům pohádek a agresivnějším příběhům s výskytem boje, jako jsou například pohádky TRANSFORMERS, LEGO NINJAGO a KUNG FU PANDA.

Obě skupiny zvolily mezi preferované pohádky animovaný seriál SIMPSONOVI, který je určen dospělým. Během předvýzkumu jsem při vyprávění děti zjistila, že žáky nezajímá obsahová stránka seriálu. Žákům přijde zábavné agresivní chování 2 hlavních hrdinů Barta a jeho otce Homera, který v seriálu svého syna často škrťí. Také je zaujaly modré vlasy, které má další představitelka tohoto animovaného seriálu, Marge. Dalším animovaným seriálem, který je preferovaný oběma skupinami, je SPONGEBOB. Hlavním hrdinou je nekonfliktní mořská houba SpongeBob. Bydlí v ananasu a nosí kalhoty. Zažívá mnoho dobrodružství se svým kamarádem Patrikem.

Nejméně oblíbené pohádky

Prokázalo se, že dívky převážně nemají rády animované seriály a pohádky, kde se objevuje boj a násilí. Tyto animované seriály, dle výsledků, preferují chlapci.

Velmi podobně vyšly výsledky u chlapců, kteří jako neoblíbené označují animované seriály a pohádky, které jsou blízké dívkám.

Ve vysokém procentu chlapci i děvčata označili jako neoblíbené pohádky klasické (O KOHOUTKOVÍ A SLEPIČCE, O NEPOSLUŠNÝCH KŮZLÁTKÁCH, O ŘEPĚ a další). Dále byla v této skupině pohádka o Křemílkovi a Vochomůrkovi - POHÁDKY Z MECHU A KAPRADÍ.

6.3 Vliv animovaných seriálů na dítě

Často si kladu otázku, proč je pro dnešní děti/žáky přitažlivý právě tento typ pohádky, přesněji tedy animovaného seriálu. Je to dané tím, že tyto animované seriály jsou dětem nabízeny na mnoha TV programech? Pokud by byl výběr omezen například pouze na české pohádky, strávily by děti u TV stejný čas? Byl by zájem o ně srovnatelný se zájmem o tyto animované pohádky? Jaký vliv má tento druh animovaných seriálů na dětskou psychiku? Je tato hromadná obliba animovaných seriálů náhodná, nebo současné animované seriály ovlivňují smyslové podněty pod hranicí vědomého vnímání, tedy podprahové vnímání?

Pokud se dospělému člověku nelíbí daný druh seriálu, určitý film, pořad, prostě ho vypne. Dokáže ale takto uvažovat i dítě?

Poté, co jsem začala pronikat do většiny dějů zmiňovaných animovaných seriálů získaných na základě výzkumu, začala jsem si klást otázku, jak je možné, že dospělým nevadí, jakým děsům a nebezpečí jsou děti prostřednictvím „pohádek“ vystaveny. V současných animovaných seriálech se můžeme setkat se zesměšňováním, ubližováním, hrubostí, násilím, zabíjením, prvky magie, čarodějnictvím, se zombie i upíry. Tyto informace a otázky mě přiměly k hledání odpovědí.

V České republice se již podle dostupných informací řeší vliv animovaných seriálů na dítě, stejně tak je tomu i v jiných státech. Výzkumy zveřejněné na internetu mohou být spouštěčem pro bouřlivé reakce rodičů a dospělých. Minimálně jsou důvodem k zamyšlení.

Toto jsou některé ze zveřejněných informací dostupné na webových stránkách:

- *„Po prozkoumání animovaných seriálů se ukázalo, že jsou to speciální projekty mající za cíl rozbíjení tradičního modelu a propagaci narkomanie.“³*
- American Academy of Pediatrics zveřejnila studii⁴ se závěrem, že *SpongeBob SquarePants* a podobné dětské kresby jsou příliš rychlé a nejsou vhodné pro děti. Vědci tvrdí, že „bouřlivé tempo“ scénických změn v epizodách *animovaného seriálu SpongeBob*, omezuje u předškoláků časové intervaly udržení pozornosti a soustředění. Víceprezident, Jane Gould, na obranu řekl, *SpongeBob* není určen pro děti předškolního věku.

6.4 Dokončení příběhu dle vlastní fantazie

Zábavnou činností byl pro žáky mnou vymyšlený příběh, který dle své fantazie dokončili. Pokud chtěli, nakreslili obrázek.

³Idnes.cz. *Mořská houba Spongebob je gay a ohrožuje naše děti, hlásí Ukrajina*[online]. 2012 [cit. 2016-04-20].

⁴Theweek.com. *Top 6 SpongeBob SquarePants controversies: The Week Staff* [online]. 2011 [cit. 2016-04-20].

U předškolních dětí a žáků 1. ročníku jsem pořídila zvukový záznam, kde mi sdělovali své představy, pocity a dokončení příběhu. Bylo to z důvodu, že děti předškolního věku neumějí psát a dlouhodobě udržet danou myšlenku. V případě předškolních dětí jsem dělala výzkum individuálně v klidné místnosti. Nahrávku jsem pouštěla každému dítěti zvlášť. Pokud bychom se o ukončení příběhu bavili ve skupině, děti by mohly přejímat názor od ostatních.

V 1. třídě jsem zvolila podobný postup. Z časových i prostorových důvodů bylo třeba práci přizpůsobit. Nahrávku příběhu jsem pustila všem žákům najednou. Na základě toho žáci kreslili ukončení příběhu. U výzkumu byla přítomna třídní učitelka žáků, která zabránila diskusi ve třídě, zatímco jsem si žáky jednotlivě zvala na chodbu za účelem pořízení nahrávky.

Stejně tak jako v 1. třídě jsem i žákům 2. třídy pustila nahrávku hromadně. Zvukový záznam jsem v tomto případě nepoživovala, žáci dokončení příběhu napsali.

Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, jak žáci příběh hlavního hrdiny ukončí, zda mu pomohou, nebo ho nechají zemřít.

Příběh namluvil můj švagr, pan Jaroslav Hašek, a to proto, aby žáky neovlivňoval můj hlas, na který je velké procento žáků zvyklé. Dalším důvodem byl hlubší mužský hlas, který byl pro tento příběh vhodnější.

Vhodnost tohoto příběhu jsem zkonzultovala s několika pedagogickými pracovníky. Jednalo se o Mgr. Marii Novotnou, Mgr. Martinu Haškovou, Mgr. Boženu Burdovou.

Výsledná verze namluveného příběhu:

V malé vesničce na okraji lesa žil chlapeček jménem Otík. Byl to klučík neposeda, pořád něco vymýšlel a se svými kamarády prováděl samé lumpárny. Přestože mu maminka jasně zakázala chodit do nedalekého lesa, trávil tam s kluky každou volnou chvíli. Jednoho slunečného odpoledne se Otík se svou bandou vydal na procházku. Vybavili se velkou svačinou, protože tentokrát se rozhodli les prozkoumat důkladněji a do větší hloubky. Sešli se na okraji lesa a vydali se přímo za nosem po lesní cestě. Čím dál byli v lese hlouběji, tím byl les tmavší a strašidelnější. Stromy šuměly a praskaly ve větru, vítr hvízdal v korunách stromů a sem tam bylo slyšet houkání sýčka. Náhle došli k tmavé jeskyni. Otík, který se nikdy ničeho nebál, se rozhodl, že půjdou dovnitř. Kluci ale nechtěli, báli se už tak dost a do tmavé jeskyně

opravdu nechtěli. Otík si nedal říct a do jeskyně se vydal sám. V jeskyni bylo vlhko a tma. Otík šel dlouhou klikatou cestou, až došel do rozšířené části jeskyně. A v něm uviděl něco velkého a slizkého. Na dálku nemohl rozpoznat, co to je. Každý jiný by vzal nohy na ramena, ale Otík ne. Pomalu se přibližoval k neznámému tvorovi a snažil se přijít na to, co to je a zda je to nebezpečné. Náhle se tvor otočil. V očích mu plál oheň a z veliké tlamy mu kapaly sliny. A v tu chvíli dostal Otík poprvé obrovský strach. Nemohl hýbat rukama ani nohama a jen čekal, co se stane dál [...].

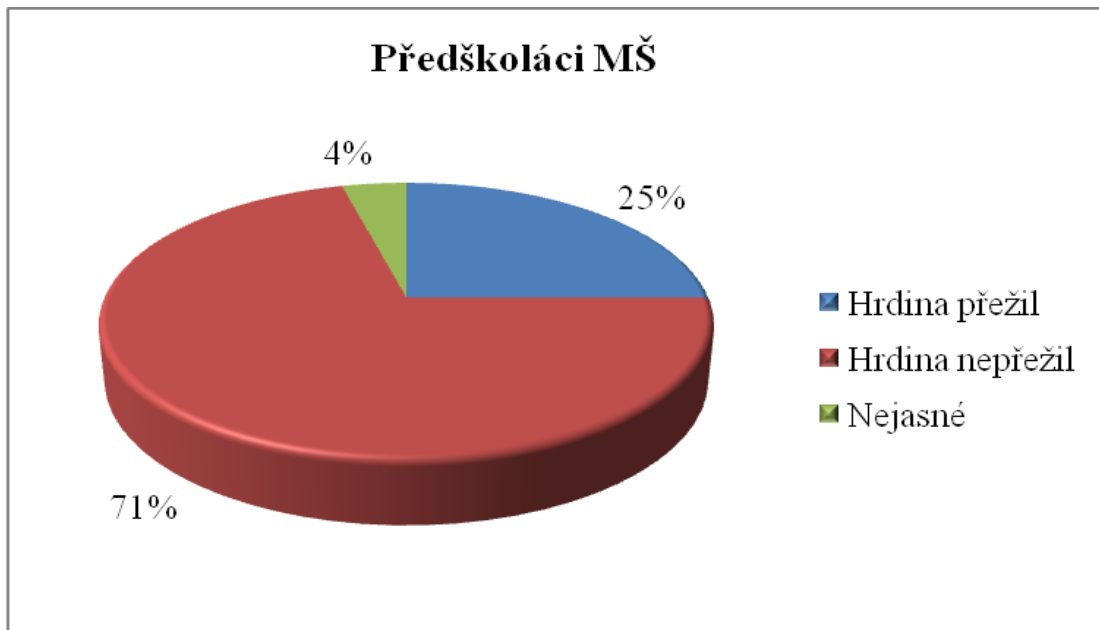
Prvními, kdo příběh zakončil, byly děti předškolního věku. Jejich vyprávění bylo z velkého procenta velmi agresivní a kruté. Ve větším množství se agresivita projevovala u chlapců, ale i mnoho děvčat zakončilo příběh touto formou. Děti předškolního věku neuvažovaly nad zakončením dlouho, braly svůj závěr jako hotovou věc.

Někteří žáci ZŠ měli potíže s představivostí a se samotným zakončením. Některé příběhy proto zůstaly neuzavřené. Pouze dva žáci si nepředstavili nic. Ostatní žáci o mnoho šetrnějším způsobem barvitě popsali zakončení Otíkova dobrodružství.

Výzkum prokázal, že s přibývajícím věkem žáků ubývalo v pohádce násilí a tragických konců.

V grafu 6 můžeme vidět procentuální vyjádření dokončení příběhu dětí předškolního věku. Z grafu je možno vyčíst, kolik procent dětí nechalo hlavního hrdinu přežít, u kolika procent dětí hlavní hrdina nepřežil. Odpověď dítěte, které nevědělo, jak příběh skončil je označena slovem NEJASNÉ.

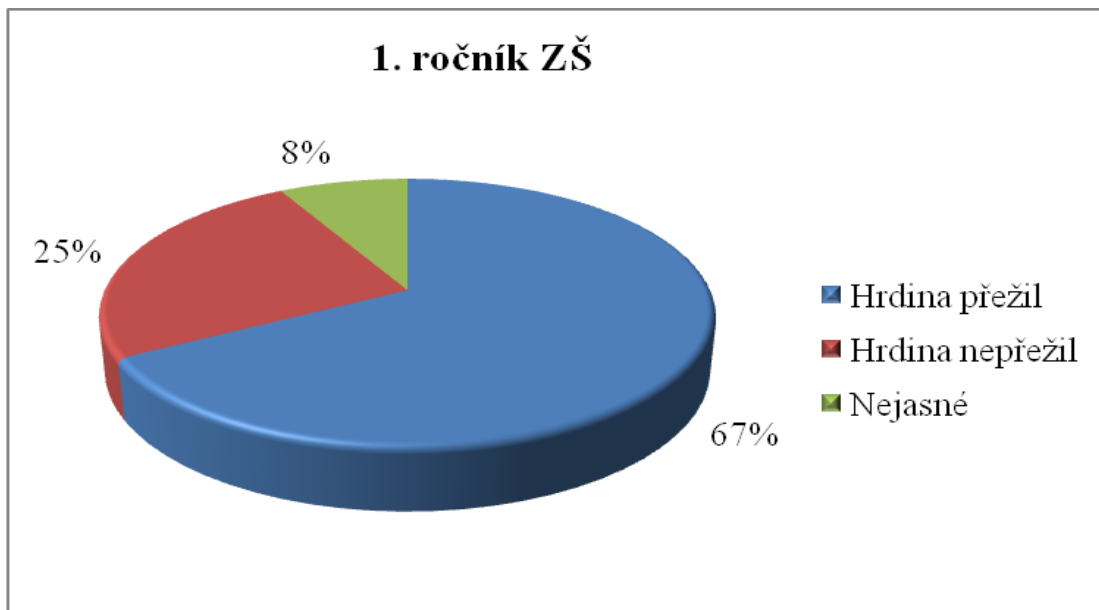
Graf 6: Procentuální vyjádření dokončení příběhu dětí předškolního věku

Zdroj: vlastní šetření

V grafu 7 můžeme vidět procentuální vyjádření dokončení příběhu žáků 1. ročníku ZŠ. Stejně jako u předchozího grafu zde můžeme vidět, kolik procent žáků nechalo hlavního hrdinu přežít, u kolika žáků hlavní hrdina nepřežil. Odpovědi žáků, kteří nevěděli jak příběh ukončit, jsou opět označeny slovem NEJASNÉ.

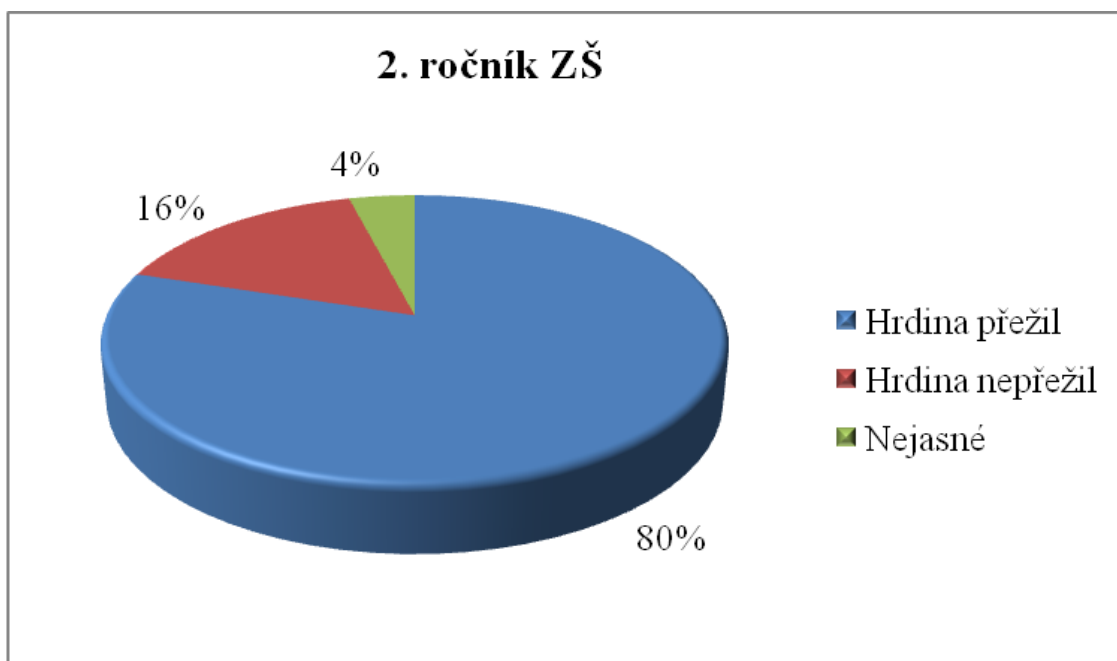
Graf 7: Procentuální vyjádření dokončení příběhu žáků 1. ročníku ZŠ

Zdroj: vlastní šetření

V grafu 8 můžeme vidět procentuální vyjádření dokončení příběhu žáků 2. ročníku ZŠ. Z grafu je možno vyčíst, kolik procent žáků nechalo hlavního hrdinu přežít, u kolika žáků hlavní hrdina nepřežil. Odpovědi žáků, kteří nevěděli jak příběh ukončit, jsou označeny slovem NEJASNĚ.

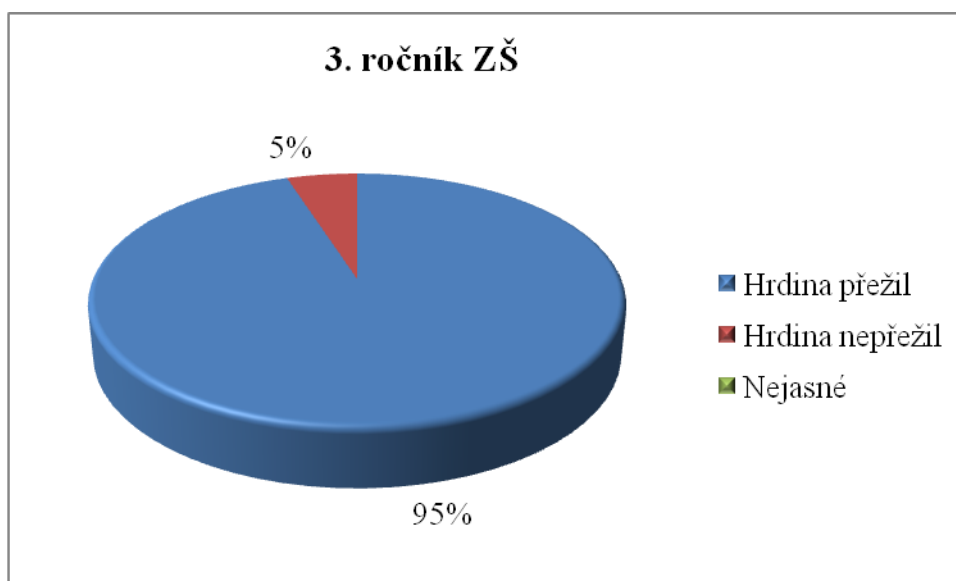
Graf 8: Procentuální vyjádření dokončení příběhu žáků 2. ročníku ZŠ

Zdroj: vlastní šetření

V grafu 9 můžeme vidět procentuální vyjádření dokončení příběhu žáků 3. ročníku ZŠ. Z grafu je možno vyčíst, kolik procent žáků nechalo hlavního hrdinu přežít, u kolika žáků hlavní hrdina nepřežil. Odpovědi žáků, kteří nevěděli jak příběh ukončit, jsou označeny slovem NEJASNĚ.

Graf 9: Procentuální vyjádření dokončení příběhu žáků 3. ročníku ZŠ

Zdroj: vlastní šetření

Uvádím několik stručných příkladů zakončení příběhu podle dětí mateřské školy a žáků základní školy:

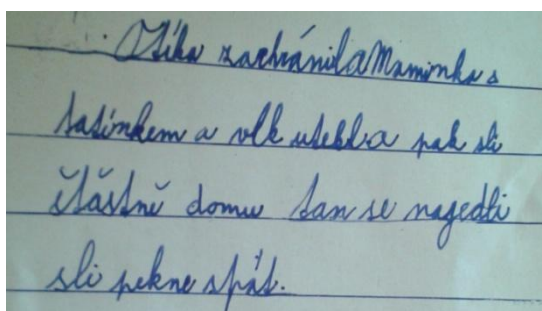
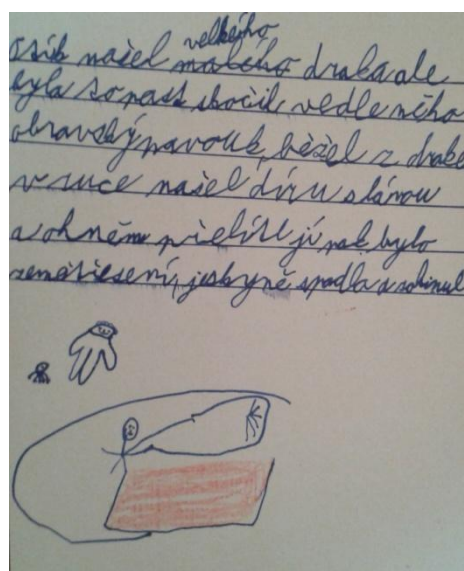
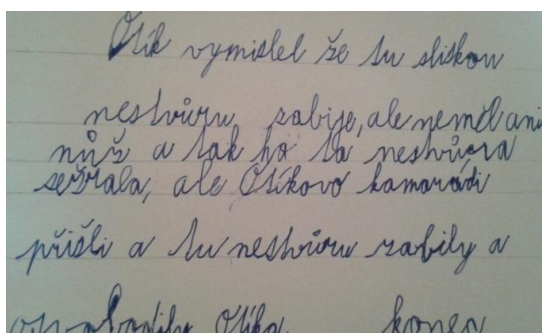
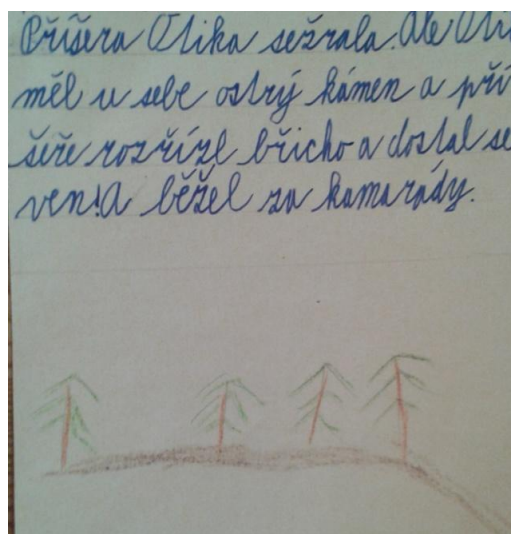
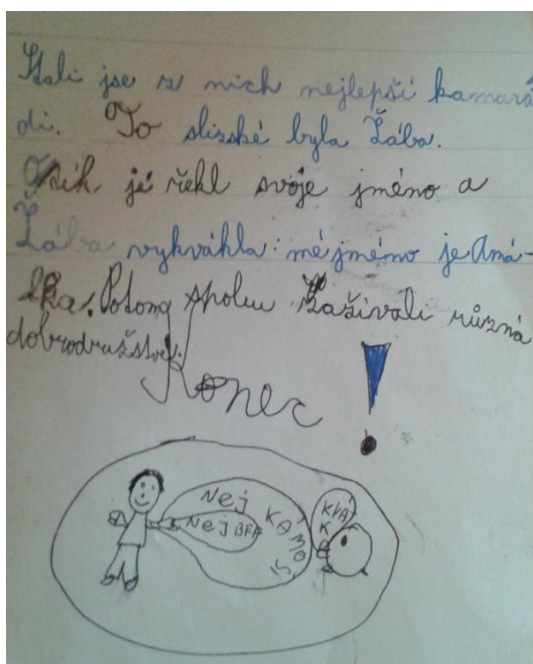
Příběhy se šťastným koncem:

- Otík se setkal s pavoukem, který ho přilepil na pavučinu. Přišli mu na pomoc kamarádi a zachránili ho.
- Otík bojoval s drakem a kouzly nad ním zvítězil.
- Otík potkal v jeskyni figurku, a protože se jí bál, rychle utekl.
- Otík se setkal s drakem. Našel v jeskyni růži, objevila se princezna a Otíka zachránila.
- Otík viděl příšeru. Kamarádi mu pomohli tak, že zavolali na pomoc Otíkovu rodinu.

Příběhy s tragickým závěrem:

- Otík se setkal s drakem. Drak Otíka zapálil.
- Otíka sežral drak i s kostmi.
- Otíka otrávil slimák slizem.
- Otík se setkal s obrem a ten ho zašlápl.

- V jeskyni byl had, který Otíka lechtal tak dlouho až umřel.
- Otk se setkal s pavoukem, který ho omotal pavučinou a vysál.

Zdroj: vlastní šetření

Bylo by zajímavé sledovat, zda se bude počet tragický závěrů příběhu snižovat v závislosti na zvyšující se věk daných respondentů. Tato práce by však byla příliš obsáhlá, proto pouze pro srovnání uvádím výsledky několika dospělých respondentů:

- Otík se dlouho díval na bytost a přišel na to, že není zlá. Stále na ni mluvil a bytost si byla vědoma, že ani Otík zlý není. Zmenšovala se a zmenšovala, až byla tak malá a hodná, že si ji Otík odnesl domů a bydlela v kůlně.
- Otík se setkal se zmutovaným dinosaurem. Lekl se a utekl. Kamarádi se zlobili, a proto se do jeskyně vrátili a dinosaura utloukli.
- Otík potkal ještěra, lekl se a utekl. Slíbil sám sobě, že už se do těchto míst nikdy nevrátí.
- V jeskyni sídlil pavouk, který Otíka omotal pavučinou. Později se Otík probral a zjistil, že ho pouze ovládl strach. Zjistil, že není omotán pavučinou, ale je přikryt kapkou vody a nic mu nehrozí. Utekl z jeskyně a nikdy se již nevrátil.
- Otík potkal vzteklého psa a raději před ním utekl.

Po dokončení této části výzkumu jsem porovnála výsledky předchozích zkoumání, také sled děje dokončeného příběhu se sledovanými a čtenými pohádkami daného dítěte.

Vypsala jsem si závěrečné odpovědi předškoláků MŠ a žáků 1. ročníku ZŠ, přidala jsem psané odpovědi žáků 2. a 3. ročníku ZŠ a utvořila jsem z nich dvě skupiny. V jedné z nich byly příběhy, které dopadly šťastně, ve druhé ty které skončily tragicky, smrtí hlavního hrdiny.

Dále jsem se soustředila na šťastná zakončení příběhu, která se u některých respondentů opakovala a shodovala. Z těch jsem utvořila další menší podskupiny. Zaměřila jsem se na stvoření, se kterým se Otík v jeskyni setkal a vypsala jsem si všechny druhy tvorů a bytostí, s nimiž setkání v jeskyni proběhlo. Nejpřekvapivější a odpovědi jsem vyčlenila stranou pro možný výběr pro pozdější kvalitativní výzkum. Ke každému z nich jsem přidala výsledky z předchozího šetření, kdy žáci a děti vybírali 7 svých nejoblíbenějších pohádek, pohádkových hrdinů a 3 nejméně oblíbené.

Stejně tak jsem roztřídila menší skupinu odpovědí respondentů, kteří ukončili příběh smrtí hlavního hrdiny. U každého z nich jsem také dohledala jejich 7 nejoblíbenějších pohádkových hrdinů a 3 nejméně oblíbené, které jsem získala při předchozím šetření. Zjistila jsem, že ve vysokém procentu se u respondentů s tragickým zakončením příběhu mezi nejoblíbenějšími pohádkami objevovaly animované seriály s prvky boje a násilí.

Z těchto užších skupin jsem nakonec zvolila 15 respondentů pro nadcházející kvalitativní výzkum. Snažila jsem se poskládat skupinu žáků a dětí tak, aby byla zastoupena každá podskupina podle druhu a způsobu zakončení příběhu. U respondentů jsem také brala v úvahu možnosti jejich rodičů - pracovní vytíženost, z důvodu možného setkání.

6.5 Řízený rozhovor se žáky a rodiči

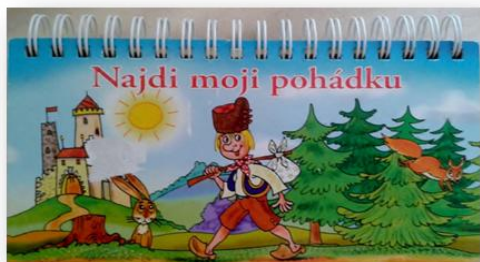
V poslední části jsem se zabývala skupinou 15 respondentů vybraných pro kvalitativní výzkum. O tomto počtu jsem se radila již počátkem výzkumu s PhDr. Ing. Zuzanou Maňourovou. Tento počet byl zvolen z důvodu rozsahu práce. Vybrala jsem rozdílné respondenty s ohledem na ukončení smyšlené příběhy, s ohledem na věkovou skupinu a výběr preferovaných pohádek. Dále jsem přihlížela k časovým možnostem a souhlasu či nesouhlasu rodičů vybraných žáků.

Poprosila jsem každého z respondentů i jejich rodiče o krátký rozhovor. Nechala jsem na rodičích, zda bude odpovídat matka, otec, nebo oba.

Jednalo se o 6 – 10leté respondenty, 8 chlapců a 7 dívek. Dohromady 15 žáků. Na dotazník nakonec odpovídaly pouze matky respondentů, bylo jich také celkem 15.

Na začátku výzkumu respondenti prokázali znalost či neznalost tradičních českých pohádek. Toto bylo částečně zjištěno již na počátku předvýzkumu, ve fázi her, kdy děti a žáci dokončovali, poznávali a napravovali české pohádky.

Další částí výzkumu byla práce s knihou „Najdi moji pohádku“, ve které respondenti měli najít dvojici obrázků patřící ke stejné pohádce.

Zdroj: kniha „Najdi moji pohádku“

Knihy obsahuje obrázky těchto pohádek:

O BUDULÍNKOVI, O VELIKÉ ŘEPĚ, O PERNÍKOVÉ CHALOUPCE, O POPELCE,
O KOHOUTKOVI A SLEPIČCE, O SMOLÍČKOVI, HRNEČKU, VAŘ!,
O NEPOSLUŠNÝCH KŮLÁTKÁCH, O ČERVENÉ KARKULCE, O ŠÍPKOVÉ
RŮŽENCE

Dále jsem se dotazovala dětí a jejich rodičů. Z předchozího šetření již bylo zjištěno 7 nejoblíbenějších pohádek každého respondenta. Zaměřili jsme se pouze na první, nejoblíbenější pohádku z výběru, především na hlavního hrdinu této pohádky. Respondenta jsem se dotazovala dle předem stanovených otázek.

Dle stanovených otázek pro rodiče jsem zjišťovala, zda mají povědomí o tom, co jejich dítě sleduje, zda si s dítětem o pohádkách povídají a zda se snaží dítě nějakým způsobem ovlivňovat při výběru pohádky.

Znění otázek pro rozhovor se žáky:

1. Odkud a od koho tuto pohádku znáš? Z televize, z knížky?
2. Proč se Ti líbí nejvíc tento hrdina?
3. Je hodný nebo zlý?
4. Má nějaké nepřátele?
5. Chová se k lidem hezky nebo spíš ne?
6. Chtěl bys ho jako svého kamaráda?
7. Chtěl bys být jako on?

Otázky k rozhovoru s rodičem dotazovaného žáka:

1. Upřednostňuje Vaše dítě čtenou či televizní pohádku?
2. Má svoji oblíbenou knížku?
3. Sleduje Vaše dítě Večerníček?
4. Víte, které pohádky Vaše dítě sleduje? Víte, o čem tyto pohádky jsou?
5. Mluvíte s dítětem o obsahu jím sledovaných nebo čtených pohádek?
6. Čtete dětem pohádku před spaním? Pokud ano, kterou? Pokud ne, proč ne?
7. Které pohádky upřednostňujete a snažíte se dítě k této pohádce vést?
8. Kolik času tráví Vaše dítě každý den sledováním televize?
9. Myslíte si, že je v dnešní době možné ovlivnit u dětí výběr pohádek čtených a sledovaných?

Vycházela jsem z pohádek, které si žáci vybrali jako nejoblíbenější. Jednalo se o tyto pohádky a animované seriály: 2x SPONGEBOOB, SCOOBY DOO, JAK VYCVIČIT DRAKA, SIMPSONOVI, 2x MONSTER HIGH, LEGO NINJA GO, GORMITI, O ČERVENÉ KARKULCE, TRANSFORMERS, ZVONILKA, WINX, LEDOVÉ KRÁLOVSTVÍ, CARS

Uvádím jako příklad několik nejčastějších odpovědí patnácti žáků:

1. Odkud a od koho tuto pohádku znáš? Z televize, z knížky?

- „Z TV.“ (86 % žáků)
- „Z TV a z časopisu.“ (6 % žáků)
- „Z knihy.“ (6 % žáků)

2. Proč se Ti líbí nejvíc tento hrdina?

„Mám rád(a) SPONGEBOBA,

- *protože je hodný.“*
- *protože je to trouba“*
- *protože umí nejlepší krabí hrbáče.“*

„Mám rád Blesk McQueena,

- *protože je rychlý.“*
- *pořád vyhrává.“*
- *protože má blesk a červenou barvu.“*

„Líbí se mi BART,

- *jak ho Homer škrtí.“*
- *je zlobivý.“*
- *je vtipný.“*

„Mám ráda WINX, protože

- *mají křídla.“*
- *umí létat a kouzlit.“*
- *pomáhají.“*

3. Je hodný nebo zlý?

Žáci nemají problém s rozlišení kladných a záporných hrdinů. Pokud hlavní hrdina bojuje, nepovažují to za negativní. 100 % žáků si zvolilo kladného hrdinu jako nejoblíbenějšího.

4. Má nějaké nepřátele?

• SPONGEBOB
<i>„Nemá.“</i>
<i>„Ano, Planktona.“</i>
• CARS
<i>„Ano, má.“</i>
<i>„Ano, bojuje s nimi.“</i> | <ul style="list-style-type: none">• TRANSFORMERS
<i>„Ano, má.“</i>
<i>„Ano, Decepticony.“</i>
• WINX
<i>„Ano, Trix“</i>
<i>„Ano, Valtora“</i> |
|--|--|

5. Chová se k ostatním hezky nebo spíš ne?

SPONGEBOB

- *„Ano.“*
- *„Většinou ano.“*

OPTIMUS PRIME

- *„Chová se hezky k autobotům.“*
- *„Bojuje s decepticony.“*

BLESK MC QUEEN

- *„Ano.“*
- *„Ano, pokud mu neublíží, jinak s nimi bojuje.“*

ELSA

- *„Ano.“*
- *„Dříve ne, potom se změnila a už ano“*

6. Chtěl bys ho jako svého kamaráda?

„Ano.“ (100 % žáků)

7. Chtěl bys být jako on?

„Ano.“ (100 % žáků)

Uvádím pro příklad několik nejčastějších odpovědí rodičů:

1. Upřednostňuje Vaše dítě čtenou či televizní pohádku?

- „Televizní.“ (73 % rodičů)
- „Jak kdy.“ (13 % rodičů)
- „Upřednostňuje TV pohádku, večer si rád před spaním poslechne čtenou pohádku.“ (7 % rodičů)
- „Čtenou.“ (7 % rodičů)

2. Má svoji oblíbenou knížku?

- „Ne.“ (20 % rodičů)
- „Ne, ale rád prohlíží různé encyklopedie.“ (7 % rodičů)
- „Ano, Mach a Šebestová; Lišky, dobrou noc; Mine Craft; O skřítku Medovníčkovi.“ (73 % rodičů)

3. Sleduje Vaše dítě Večerníček?

- „Ne; už ne; nebaví ho (ji) to.“ (60 % rodičů)
- „Ne, domů se vracíme ze zájmových kroužků pozdě.“ (7 % rodičů)
- „Ano, občas, protože má mladšího sourozence.“ (13 % rodičů)
- „Jak kdy, podle času.“ (20 % rodičů)

4. Víte, které pohádky Vaše dítě sleduje? Víte, o čem tyto pohádky jsou?

- „Ano, sleduje spíše moderní pohádky, které dávají v TV (SPONGEBOB).“
- „Ano, dívá se na SPONGEBOBA, SCOBY DOO, TUČŇÁKY Z MADAGASKARU.“
- „Ano, spíše na krátké americké pohádky na díly.“

(100 % rodičů odpovědělo, že mají povědomí o tom, na jaké pohádky se jejich dítě dívá.)

5. Mluvíte s dítětem o obsahu jím sledovaných nebo čtených pohádek?

- „Ano; většinou ano.“
- „Pokud se na ně zeptá; když sama chce; pokud ho to zajímá, pak ano.“

- „*Mluvíme spíše o pohádkách čtených.*”

(100 % rodičů odpovědělo, že mají s dítětem mluví o obsahu sledovaných nebo čtených pohádek.)

6. Čtete dětem pohádku před spaním? Pokud ano, kterou? Pokud ne, proč ne?

- *Ne, spíše výjimečně, povídáme si.*”
- *Ne, pracuji jako noční vychovatelka a převážně nejsem doma, když jde spát.*”
- *Občas – české pohádky.*”
- *Někdy ano, a když ne, tak proto, že čte sama.*”
- *Já už pohádky nečtu, vyměnili jsme si role, teď je čte ona mě.*”
- *Ano, O Chytré kmotře lišce; Vynálezce Alva; České pohádky; Lišky, dobrou noc.*”
- *Pohádky si čte sám, sama.*” (Tyto odpovědi se týkají povětšinou rodičů žáků 3. ročníku, jednou se tato odpověď objevila u chlapce 2. ročníku.)

(47% rodičů odpovědělo, že dítěti pohádku před spaním nečte, 13 % rodičů čte dětem pohádku před spaním jen občas a 40 % rodičů čte dětem pohádku před spaním pravidelně.)

7. Které pohádky upřednostňujete a snažíte se dítě k této pohádce vést?

- *„České pohádky; Klasické české pohádky; miluji S čerty nejsou žerty a klasické české pohádky – sledujeme je společně celá rodina.*”
- *„Upřednostňuji pohádky, které jsem jako dítě sama četla.*”
- *„Televizní.*”
- *„Mě se líbí Harry Potter v knižní i TV podobě, už jsme se společně dívali na všechny díly.*”
- *„Filmové, když mají hlavu a patu.*”

(87 % rodičů upřednostňuje klasickou českou pohádku, televizní pohádky dává přednost 13 % rodičů.)

8. Kolik času tráví Vaše dítě každý den sledováním televize?
- „*Minimum, většinu času tráví hraním venku.*“
 - „*Půl hodiny až hodinu denně (podle zájmových kroužků).*“
 - „*1-2 hodiny přes týden, o víkendu 3-4 hodiny.*“
 - „*2 hodiny.*“
 - „*Podle toho, jaké je počasí, když je venku ošklivě, tráví více času u TV.*“
9. Myslíte si, že je v dnešní době možné ovlivnit u dětí výběr pohádek čtených a sledovaných?
- „*Ano; myslím že ano.*“
 - „*Určitě ano, ale záleží na přístupu rodičů.*“
 - „*Myslím si, že je to možné do určitého věku.*“
 - „*U čtených ano, u sledovaných je to občas nadlidský výkon; čtených určitě ano, sledovaných moc ne.*“
 - „*Jde, ale těžce.*“
 - „*Myslím, že se to určitě dá ovlivnit.*“

(100 % rodičů si myslí, že je možné ovlivnit výběr pohádek. 40% rodičů si myslí, že je snazší ovlivnit výběr čtených pohádek.)

Pro zajímavost uvádím dva příklady, jak děti a jejich rodiče na dané otázky odpovídali. Dvě dívky, které jsem vybrala, jsou velmi rozdílné. Vybírají si každá jiné pohádky a i dokončení jejich příběhů je značně odlišné.

Respondent č. 1: dívka základní školy ve věku 7 let

Jedná se o klidnou, přátelskou dívku, kterou baví ruční práce, čtení knih, veršované pohádky. Mezi jejích 7 nejoblíbenějších pohádek patří:

1. WINX
2. O ČERVENÉ KARKULCE
3. O SNĚHURCE
4. O POPELCE
5. SPONGEBOB
6. MŮJ MALÝ PONNY
7. O PERNÍKOVÉ CHALOUPCE

Dívka zvolila, jako jedna z mála, více tradičních českých pohádek oproti animovaným seriálům. Jak v tradičních českých pohádkách, tak i ve zvolených animovaných seriálech si hrdinové povětšinou vypomáhají kouzly, nebo jim pomáhají přátelé. Důraz je tedy opět ve většině těchto seriálů a pohádek kladen na přátelství a morální chování. Zlo zde bývá po zásluze potrestáno.

Jako nejméně oblíbené pohádky dívka vybrala:

1. TRANSFORMERS
2. LEGO NINJAGO
3. GORMITI

Tyto pohádky dívka zná, ale nesleduje je, protože se jí nelíbí, jak jsou v nich na sebe účinkující zlí.

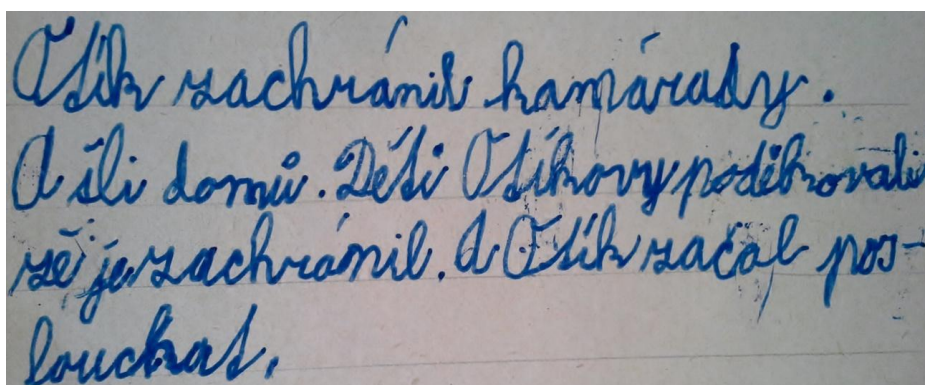
Dívka prokázala znalost všech klasických českých pohádek z knihy „Najdi moji pohádku“, ve které respondenti měli najít dvojici obrázků patřící ke stejné pohádce.

Pro rozhovor si dívka vybrala pohádku O ČERVENÉ KARKULCE. Na toto téma jsme vedly řízený rozhovor.

Dívka zná pohádku od malička z vyprávění od babičky. Zná ji z několika knižních verzí v různých obměnách. Na Karkulce má ráda červenou barvu a čepeček. „Nejvíce se mi líbí, když Karkulka říká babičce: „Proč máš tak velké oči?“ a další.“ V pohádce rozpoznává kladné a záporné hrdiny. Velmi se jí líbí operka Červená Karkulka od Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře, kteří nechávají vlka dále žít.

Dále jsem se dotazovala maminky dané dívky. Dozvěděla jsem se, že její dcera upřednostňuje někdy čtenou knihu a někdy televizní pohádku. Nemá svojí oblíbenou knihu, a pokud nějakou čte, o jejím obsahu si s maminkou povídají. Maminka čte dívce před spaním pohádky. Jsou to tituly NOVÉ PŘÍBĚHY PLYŠOVÝCH MEDVÍDKŮ, NAŠLO SE KOŤÁTKO. Sama maminka upřednostňuje české klasické pohádky (Zlatovláska, Popelka, Pyšná princezna), ke kterým se snaží dceru vést. U televize tráví respondentka 1-2 hodiny denně. Občas sleduje Večerníček. Maminka si myslí, že je možné ovlivnit výběr čtených pohádek, „u sledovaných je to občas nadlidský výkon.“

Dívka upřednostňuje tradiční české pohádky, dále animované seriály, kde není prezentován boj. Jedná se o pohádky, kde vítězí dobro nad zlem. V dívčině podání zlo nemusí být příliš potrestáno. To se také odrazilo na dokončení příběhu o Otíkovi.

Otík zachránil kamarády.
A šli domů. Děti Otíkovi poděkovali
že je zachránil. A Otík začal pos-
loucheat.

Respondent č. 2: dívka základní školy ve věku 7 let

Jde o výtvarně nadanou dívku, uzavřenou a málomluvnou. Mezi jejích 7 nejoblíbenějších pohádek patří:

1. SCOOBY DOO
2. JAK VYCVIČIT DRAKA
3. ANIMOVANÝ SERIÁL PRO DOSPĚLÉ - SIMPSONOVI
4. MONSTER HIGH
5. LEGO NINJA GO
6. FILM PRO DOSPĚLÉ - AVATAR
7. KUNG FU PANDA

Dívka zvolila animované seriály, animovaný seriál pro dospělé – SIMPSONOVI a film pro dospělé - AVATAR. Tyto animované seriály jsou povětšinou založeny na boji, také na záhadách. V některých z těchto seriálů se objevují upíři, zombie, vlkodlaci a další podobní netradiční hrdinové. Myslím, že film AVATAR, ani animovaný seriál SIMPSONOVI není vhodný ke sledování pro děti.

Jako nejméně oblíbené pohádky dívka vybrala:

1. LITTLEST PET SHOP
2. HRNEČKU, VAŘ!
3. O POPELCE

Tyto pohádky dívka zná. Knižní pohádka HRNEČKU, VAŘ! a POHÁDKA O POPELCE ji nebaví. Animovaný seriál LITTLEST PET SHOP se dívce nelíbí.

Dívka prokázala znalost většiny klasických českých pohádek z knihy „Najdi moji pohádku“, ve které respondenti měli najít dvojici obrázků patřící ke stejné pohádce. Nezná pouze jednu pohádku, HRNEČKU, VAŘ!

Pro rozhovor si dívka vybrala animovaný seriál SCOOBY DOO. Na tento animovaný seriál jsem se jí zeptala.

Dívka zná pohádku z TV, na této pohádce ji zaujaly záhady, které tak hlavní hrdinové řeší. Má ráda dvojici hlavních hrdinů. Je to pes Scooby Doo a teenager Shaggy. Líbí se jí vztah mezi nimi a to že Scooby mluví. Dále se dívce líbí, že se hrdinové setkávají s upíry, vlkodlakem, s duchy. „*Líbí se mi, jak utíkají a schovávají se před příšerami.*“ Dívka rozlišuje kladné a záporné hrdiny.

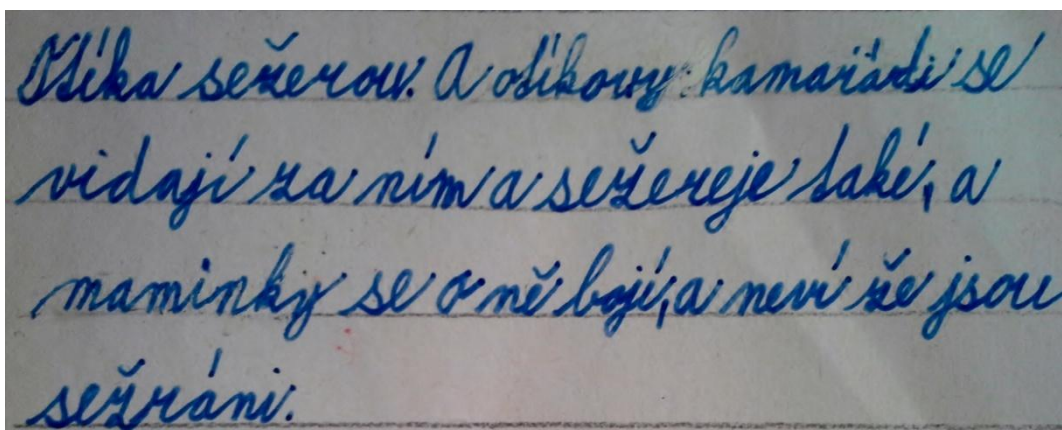
Z dotazníku, který vyplnila maminky děvčete, maminka potvrzuje, že dívka sleduje „*kreslené seriálové pohádky, většinou záhady a jiné.*“ O obsahu těchto pohádek maminka s dcerou mluví, pokud dcera sama chce. Nesleduje Večerníček.

Maminka sama upřednostňuje filmové pohádky, „*které mají hlavu a patu*“ a k těm se snaží dceru vést. Čas strávený u TV je u dívky ovlivněn počasím. „*Když je venku ošklivě, tráví více času u TV.*“

Maminka si myslí, že u čtených pohádek je možné ovlivnit dětský výběr, „*u sledovaných moc ne.*“

Dívka upřednostňuje animované seriály, kde je ve značné míře prezentován boj. Baví ji akční animované seriály s prvky tajemna a řešením záhad. Setkat se v nich můžeme s tvory, jako jsou mumie, zombie, se slavnými potomky monster.

Svůj příběh o Otíkovi zakončila dívka tragicky.

*Blíka seřerou. A otíkovi: kamarádi se
vidají za ním a seřereje šaké, a
maminky se o ně bojí, a neví že jsou
seřeráni.*

U 14 respondentů z 15 se potvrdilo, že závěr smyšleného příběhu o Otíkovi má souvislost s výběrem 7 nejoblíbenějších pohádek. Pokud respondent zvolil ve větší míře animované seriály, nebo pohádky, ve kterých se objevuje zlo, boj a násilí, užil podobného závěru i ve smyšleném příběhu. Je tomu tak i opačném případě, kdy respondent dal přednost seriálům a pohádkám, které kladou důraz na morální hodnoty, přátelství, lásku. V takovém případě, je příběh povětšinou zakončen šťastně.

7 Interpretace výsledků šetření a jejich analýza

Výzkum prokázal, že:

- Děti a žáci upřednostňují mediální pohádku před pohádkou čtenou. Pouze 11% dětí upřednostňuje pohádku čtenou před mediální. V převážné většině rodin je čtená pohádka dítěti nabízena, přesto u většiny dětí převažuje obliba pohádky mediální.
- Výběr chlapeckých a dívčích pohádek se od sebe liší. Obě skupiny se shodují na preferenci animovaných seriálů JAK VYCVIČIT DRAKA a seriálu SPONGEBOB.
- Chlapci povětšinou dávají přednost adrenalinovým typům pohádek a agresivnějším příběhům s výskytem boje, jako jsou například pohádky TRANSFORMERS, LEGO NINJAGO a KUNG FU PANDA, kde se objevuje boj, agresivita a soutěžení.
- Dívky ve velké míře preferují pohádky, kde se vyskytují kladní a nekonfliktní hrdinové, výjimkou je pohádka MOSTER HIGH. Dále je v dívčím výběru kladen důraz na hodnoty mezilidských vztahů, jako je například seriál WINX, FLINTSTONEOVI. V dívčím výběru najdeme také mysteriózní pohádku SCOOBY DOO, v níž se vyskytuje kouzlo a tajemno.
- Chlapci i děvčata volí mezi preferované pohádky animovaný seriál SIMPSONOVI, který je určen dospělým, přesto jej sleduje velké procento dotazovaných.
- Nejvíce násilí a agrese se v tomto výzkumu prokázalo u nejnižší věkové skupiny, u předškolních dětí. S přibývajícím věkem u žáků násilí a agrese ubývalo, což prokázaly výsledky při dokončení smyšleného příběhu.
- Z dotazníků a nahrávek rozhovorů s rodiči vyplývá, že nejvíce času stráví u TV děti předškolního věku. Žáci ZŠ si již plní školní povinnosti a pro sledování TV mají vyhrazenou kratší dobu.
- Mnoho rodičů upřednostňuje tradiční české pohádky a snaží se k nim děti vést. Ve většině případů děti tohoto věku tento druh pohádek nezajímá. Pokud mají rodiče v oblíbě pohádky, nebo filmy, které jsou novodobější (např. film Harry Potter), obliba je vzájemná a snáze se navazuje na společné hovory o shlédnutém.

Z dotazníků a z rozhovorů s rodiči je zřejmé že:

- Rodiče mají povědomí o tom, na jaké pohádky se jejich děti dívají, po obsahové stránce je ale zná minimum z nich. Hrozí zde totiž nebezpečí, že nechávají dívat své dítě na pohádku, která nemusí mít zrovna výchovný charakter a naopak může rozvoji dítěte uškodit.
- 60% z 10 dotazovaných rodičů si myslí, že je možné ovlivnit výběr pohádky u dítěte.
- 40% z 10 rodičů se domnívá, že je velmi obtížné, nebo nemožné, ovlivnit výběr pohádky u dítěte. Větší problém vnímají při ovlivnění výběru mediální pohádky.
- Dětem jsou ve většině rodin nabízeny pohádky čtené i mediální.
- Děti jsou mnohdy vedeny k tradiční české pohádce, kterou upřednostňuje rodič. Přesto se tento druh pohádky jen výjimečně stává u dítěte prioritním.

Během pracovním dnů trávených s dětmi v mateřské škole přihlížím jejich způsobu hry a vyslechnu si jejich vzájemnou komunikaci. Bez pochyb výchovu a samotné chování dítěte ovlivňuje z převážné části rodina a prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Pokud se zaměřím na jejich chování a chování hlavních hrdinů v animovaných seriálech, je zde mnohdy velká podobnost. Proto je třeba velmi dobře zvážit, které pohádky dítěti nabídnout a které raději postavit do ústraní, jelikož nápodoba hlavního hrdiny s pokřiveným charakterem nemusí být pro dítě přínosná a naopak může velmi poškodit jeho osobnostní rozvoj.

Toto jsou příklady z praxe:

„Jestli mě ještě jednou bouchneš, uříznu ti hlavu, zabiju tě, uškrtním tě“ a mnoho výrazů nesoucí podobný význam.

Podle mého názoru toto není reakce podmíněná rodinou, ale je to způsob chování, který mohou děti téměř denně sledovat v mediálních animovaných seriálech.

Někdy stačí pouze přihlížet, jak si děvčata hrají na víly WINX. Pro dějově nezaspěčené bez zvukového doprovodu *„PŘÍLIV SIRENIXU, AURA SIRENIXU, KVĚT SIRENIXU, SVĚTLO SIRENIXU, OHEŇ SIRENIXU“* to může působit jako pomalá hromadná rozepře. Jsem proti tomuto způsobu hry, dívky ale nerozuměly, co je na této zábavě nesprávné. Když se mimo cílený výzkum bavíme o tomto seriálu, jsou děvčata mnohem otevřenější a vše co sdělují, myslí naprosto vážně. Pokud dívka předškolního

věku řekne, že se jí líbí, že každá dívka tam má svého kluka, to, jak se oblékají, sex, tyto informace jsou opravdu zarážející a dle mého názoru alarmující.

U chlapců to ale nebývá o mnoho lepší. Namísto hry s autem dávají někteří přednost hře ve své fantazii a neinformovaný člověk pak může vidět chlapce, který provádí výpady na své kamarády, kope nohama a šermuje rukama. Není podstatné, jestli je to při představě hrdiny jménem Po ze seriálu Kung Fu Panda, nebo vžitím se do jednoho z bojovných Gormitů. Důležité je, že si dané dítě není vědomo toho, že dělá něco špatně. Pokud se zeptám chlapců, zda by je daný seriál bavil, i kdyby v něm hlavní hrdinové nebojovali, převážně se shodují na tom, že ne.

Násilí, ano či ne?

Vědci z univerzity v Indianě se rozhodli provést jednoduchý test⁵ přímo se skupinkou jedenáctiletých školáků. Pouštěli každému z dětí krátkou animovanou ukázkou, postupně, podle míry násilí. Děti potom vyplnily krátký dotazník.

Tento test prokázal, že většina dětí nevyhledává animované pohádky s násilným obsahem. Pokud jsou jim ale předkládány převážně pohádky tohoto a podobného charakteru, domnívám se, že právě to ovlivňuje jejich vnímání a chování.

Osobně si myslím, že je snáze ovlivnitelný dětský výběr knižní pohádky. Domnívám se, že je to tím, že u čtené knihy si dítě utváří hlavního hrdinu v představách samo a tím si k němu buduje nějaký vztah.

Přijde mi obtížné ovlivnit u dětí výběr mediální pohádky. V současné době jsou jim nabízeny velmi lákavé animované ilustrace a to může být u některých dětí rozhodujícím faktorem.

Dokud budou média omezena na výběr těchto animovaných pohádek a především seriálů, řešení, které mě napadá je komunikace o těchto seriálech. Děti si uvědomí, co je správné a co není. Pochopí, proč není v pořádku napodobovat zlé chování hlavních hrdinů, proč nemají používat bojové umění v praxi na kamarádovi. Prostřednictvím komunikace mohou přijít na to, jak se jejich kamarád může v takové situaci cítit.

⁵ Jaké animované programy děti nejvíc baví? Přece ty, v nichž není násilí. <http://www.novinky.cz/> [online]. 2011 [cit. 2016-04-27].

Závěr

Závěrem je třeba uvést, zda byla má očekávání naplněna či zda byla dětmi vyvrácena. Očekávala jsem, že děti budou dávat přednost animované pohádce či animovanému filmu před pohádkou klasickou. Mé očekávání se potvrdilo.

Dalším očekáváním bylo, že výběr pohádek bude ovlivněn pohlavím dítěte. I toto očekávání se potvrdilo. Chlapci si volí pohádky dynamičtější, v nichž se objevuje boj, agresivita a soutěžení. Dívky naopak volí pohádky mnohem klidnější, ve kterých bývají často řešeny mezilidské vztahy či se v nich objevuje zvířecí tematika.

Osobně si myslím, že je snáze ovlivnitelný dětský výběr knižní pohádky nežli pohádky mediální. Domnívám se, že je to tím, že u čtené knihy si dítě utváří hlavního hrdinu v představách samo a tím si k němu buduje určitý vztah.

Naopak mi přijde velmi obtížné ovlivnit u dětí výběr mediální pohádky. V současné době jsou jim nabízeny velmi lákavé animované ilustrace, a to může být u některých dětí rozhodujícím faktorem.

Nemyslím si, že dnešní děti jsou horší, nebo více zlobivé, než děti předchozích generací. Pouze se narodily do náročné doby, kdy není na první pohled rozeznatelné, co je správné a co naopak není. Agresivní a násilné scény, nevhodná výchova a špatný model rodiny jsou v některých animovaných seriálech prezentovány jako vtípné či běžné věci. Některé děti to pak takto přijímají, prezentují a podle toho se chovají.

Dokud budou média omezena na výběr těchto animovaných pohádek a především seriálů, řešení, které mě napadá je komunikace s dětmi o těchto seriálech. Děti si uvědomí, co je správné a co není. Pochopí, proč není v pořádku napodobovat zlé chování hlavních hrdinů, proč nemají používat bojové umění v praxi na kamarádovi. Prostřednictvím komunikace mohou přijít na to, jak se jejich kamarád může v takové situaci cítit.

Věřím, že zjištění skutečného pohledu dítěte na pohádku, či animovaný seriál, může být někdy nepříjemné. O to více obdivuji rodiče, kteří si i v dnešní uspěchané době udělají na své děti čas, aby si s nimi mohli promluvit o tom, co v dané pohádce či seriálu viděly, aby s nimi probrali děj a záladné situace, které museli hlavní hrdinové řešit a aby zhodnotili, zda se hlavní hrdinové zachovali správně či zda by se jejich situace třeba nedala řešit nějakým vhodnějším způsobem. Čas, který strávíme s dětmi,

nejen prohlubuje komunikaci mezi rodičem a dítětem a rozvíjí komunikační schopnosti dítěte, ale zároveň silně působí i jako výchovný prostředek pro to, aby z našich dětí vyrostly zdravé sebevědomé bytosti, které mají správně nastavené morální hodnoty a poznají, co je v životě důležité.

Seznam použité literatury

ALLEN, K. Eileen a Lynn R. MAROTZ. *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let*. Vyd. 2. Překlad Petra Vlčková. Praha: Portál, 2002. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-736-7055-0.

BENEŠ, Bohuslav. *Česká lidová slovesnost*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1990, 363 s. ISBN 601-22-856.

BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Praha: Lidové noviny, 2000, 335 s. Edice 21, sv. 14. ISBN 8071062901.

ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1990, 187 s.

FRANZ, Marie-Louise von. *Psychologický výklad pohádek: smysl pohádkových vyprávění podle jungovské archetypové psychologie*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, 182 s. Spektrum (Portál). ISBN 978-80-7367-489-2.

FREY, Jaroslav. *Boj o pohádku*. 1. vyd. Praha: Život a práce, 1942, 87 s.

GENČIOVÁ, Miroslava. *Literatura pro děti a mládež: Ve srovnávacím žánrovém pohledu*. 1. vyd. SPN - Státní pedagogické nakladatelství, 1984, 253 s. ISBN 14-326-84.

CHALOUPKA, Otakar. *Rozvoj dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1982, 572 s. ISBN 80-850-1006-2.

KŠAJTOVÁ, Marie a Irena POVEJŠILOVÁ. *Velký příběh Večerníčku: historie nejslavnějšího televizního pořadu u nás*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2005, 93 s. Albatros Plus. ISBN 80-000-1664-8.

MÍČIENKA, Marek a Jan JIRÁK. *Základy mediální výchovy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-315-4.

POLÁČEK, Jiří (ed.). *Cesty současné literatury pro děti a mládež: tradičnost - inovace*. 1. vyd. Slavkov u Brna: BM Typo, 2003. Ladění (BM Typo). ISBN 80-903339-0-7.

PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Vyd. tohoto souboru 1. Jinočany: H & H, 1999, 362 s. ISBN 80-86022-16-1.

POSPÍŠIL, Jan a Lucie Sára ZÁVODNÁ. *Mediální výchova*. Vyd. 1. Kralice na Hané: Computer Media, 2009. ISBN 978-80-7402-022-3.

RICHTER, Luděk. *Co je co v pohádce: (pohádkové reálie)*. Vyd. 1. Praha: Dobré divadlo dětem, 2004. ISBN 80-902975-3-6.

ŘÍČAN, Pavel a Drahomíra PITHARTOVÁ. *Krotíme obrazovku: jak vést děti k rozumnému užívání médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, 62 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-084-7.

SIROVÁTKA, Oldřich. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*. Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1998. ISBN 80-850-1006-2.

SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo - mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Vyd. 1. V Praze: Triton, 2007, 168 s. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7254-926-9.

ŠMAHELOVÁ, Hana. *Návraty a Proměny: Literární adaptace lidových pohádek*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1989, 229 s. ISBN 13-864-89.

TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. 1. vyd. České Budějovice: Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích, 1992. ISBN 80-7040-055-2.

URBAN, Lukáš, Josef DUBSKÝ a Karol MURDZA. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3563-4.

VYHLÍDAL, Zdeněk. *Klasická pohádka a skutečnost*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004. Edice Vysočiny. ISBN 80-7266-164-7.

Internetové zdroje

Animovaný film. *Wikipedie* [online]. San Francisco, 2016 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Animovan%C3%BD_film

Dopad televize na vývoj dítěte. *Národní registr výzkumu o dětech a mládeži* [online]. 2012 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1416931630.pdf>

Jaké animované programy děti nejvíc baví? Přece ty, v nichž není násilí. *Novinky.cz* [online]. 2011 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/deti/234399-jake-animovane-programy-deti-nejvic-bavi-prece-ty-v-nichz-neni-nasili.html>

Mořská houba Spongebob je gay a ohrožuje naše děti, hlásí Ukrajina Zdroj: http://kultura.zpravy.idnes.cz/ukrajina-hlasi-ze-simpsonovi-pokemoni-teletubbies-a-spongebob-ohrozuji-deti-1wa-televize.aspx?c=A120816_113144_televize_jaz. *IDNES.cz* [online]. 2012 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/ukrajina-hlasi-ze-simpsonovi-pokemoni-teletubbies-a-spongebob-ohrozuji-deti-1wa-televize.aspx?c=A120816_113144_televize_jaz

Top 6 SpongeBob SquarePants controversies. *The Week* [online]. 2011 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://theweek.com/articles/481841/6-spongebob-squarepants-controversies>

Přílohy

Dotazník pro rodiče

Otázky k rozhovoru pro rodiče:

1. Upřednostňuje Vaše dítě čtenou či televizní pohádku?
ČTENOU
2. Má svoji oblíbenou knížku?
LIŠKY DOBRŮU NOC
3. Sleduje Vaše dítě Večerníček?
NE
4. Víte, které pohádky Vaše dítě sleduje a o čem tyto pohádky jsou?
SPONGEBOB - ANO
5. Mluvíte s dítětem o obsahu jím sledovaných nebo čtených pohádek?
ANO
6. Čtete dětem pohádku před spaním? Pokud ano, kterou? Pokud ne, proč?
ANO - LIŠKY DOBRŮU NOC
7. Které pohádky upřednostňujete Vy sama a snažíte se dítě k této pohádce vést?
ČESKÉ POHÁDKY
8. Kolik času tráví Vaše dítě každý den sledováním televize?
2 HOD
9. Myslíte si, že je v dnešní době možné ovlivnit u dětí výběr pohádek čtených a sledovaných?
ANO

Dotazník pro rodiče

Otázky k rozhovoru pro rodiče:

1. Upřednostňuje Vaše dítě čtenou či televizní pohádku?

televizní

2. Má svoji oblíbenou knížku?

ne

3. Sleduje Vaše dítě Večerníček?

ne

4. Víte, které pohádky Vaše dítě sleduje a o čem tyto pohádky jsou?

spíše krátké na děti, americké, ano

5. Mluvíte s dítětem o obsahu jím sledovaných nebo čtených pohádek?

pokud ho to zajímá, pak ano

6. Čtete dětem pohádku před spaním? Pokud ano, kterou? Pokud ne, proč?

ne, pracuji jako noční vychovatelka a převážně nejsem doma, když jde spát doma

7. Které pohádky upřednostňujete Vy sama a snažíte se dítě k této pohádce vést?

klasické české pohádky, ano

8. Kolik času tráví Vaše dítě každý den sledováním televize?

nebravím svým moc času u televize, protože běhá venku - spíše navečer (pokud nějakou sleduje)

9. Myslíte si, že je v dnešní době možné ovlivnit u dětí výběr pohádek čtených a sledovaných?

myslím, že ano

Dotazník pro rodiče

Otázky k rozhovoru pro rodiče:

1. Upřednostňuje Vaše dítě čtenou či televizní pohádku?

televizní

2. Má svoji oblíbenou knížku?

ne, ale rád prohlíží různé encyklopedie

3. Sleduje Vaše dítě Večerníček?

ano, ale nepravidelně

4. Víte, které pohádky Vaše dítě sleduje a o čem tyto pohádky jsou?

V neděli děti sledují Studio Kamarád, v úterý Večerníček a Spongebob

5. Mluvíte s dítětem o obsahu jím sledovaných nebo čtených pohádek?

většinou ano

6. Čtete dětem pohádku před spaním? Pokud ano, kterou? Pokud ne, proč?

ano

klasické pohádky, příběhy s dětským hrdinou momentálně čteme knížku Vynálezce Albra.

7. Které pohádky upřednostňujete Vy sama a snažíte se dítě k této pohádce vést?

Upřednostňuji pohádky, které jsem jako dítě sama četla.

8. Kolik času tráví Vaše dítě každý den sledováním televize?

maximálně 60 minut

Sledování televize je ovlivněno ročním obdobím (prázdninami).

9. Myslíte si, že je v dnešní době možné ovlivnit u dětí výběr pohádek čtených a sledovaných?

Myslím si, že je to možné do určité míry.

Dotazník pro rodiče

Otázky k rozhovoru pro rodiče:

1. Upřednostňuje Vaše dítě čtenou či televizní pohádku?

JAK KDY

2. Má svoji oblíbenou knížku?

NE

3. Sleduje Vaše dítě Večerníček?

ANO

4. Víte, které pohádky Vaše dítě sleduje a o čem tyto pohádky jsou?

ANO

5. Mluvíte s dítětem o obsahu jím sledovaných nebo čtených pohádek?

O ČTENÝCH POHÁDKÁCH SI POVIŠA'ME

6. Čtete dětem pohádku před spaním? Pokud ano, kterou? Pokud ne, proč?

ANO, NOVE' PŘÍBĚHY PLISOUVČI MEDVIĚD
NAŠLO SE KOŤÁTKO

7. Které pohádky upřednostňujete Vy sama a snažíte se dítě k této pohádce vést?

ČESKÉ KLASICKÉ POHÁDKY, (Zlatouč'ska, popelka, Pyšná princezna)

8. Kolik času tráví Vaše dítě každý den sledováním televize?

HODINY AŽ DVE' HODINY

9. Myslíte si, že je v dnešní době možné ovlivnit u dětí výběr pohádek čtených a sledovaných?

ČTENÝCH ANO. V SLEDOVANÝCH JE TO OBČAS NADKILÝ VÝKON

Ukázka řad 7 nejoblíbenějších pohádek složený zleva doprava podle preference žáků

